

शिक्षक अंकित मूल्यांकन पत्र

माध्यमिक अभ्यासक्रम

Tutor Marked Assignments

Secondary Course

2019–2020

राष्ट्रीय मुक्त विद्यालयीन शिक्षा संस्था

NATIONAL INSTITUTE OF OPEN SCHOOLING

A-24-25, Institutional Area, Sector-62, Noida-201309

(U.P.) Website: www.nios.ac.in, www.nos.org

Toll free no. 18001809393

शिक्षक अंकित मूल्यांकन पत्र

महत्वाच्या सूचना

प्रिय शिक्षार्थी

आतापर्यंत आपण राष्ट्रीय मुक्त विद्यालयीन शिक्षा संस्थेच्या (NIOS) माध्यमिक अभ्यासक्रमाच्या अभ्यासाला सुरुवात केलेली असेल. जसे की तुम्हाला माहितच आहे, आपण यशस्वी शिक्षार्थी होण्यासाठी आणि शिकण्यास मदत करण्यासाठी आम्ही बरीच साधने आणि शिक्षण पद्धती विकसित केल्या आहेत. त्या पैकी एक शिक्षक अंकित मूल्यांकन पत्र (टीएमए) असे एक साधन आहे.

शिक्षक अंकित मूल्यांकन पत्र (TMA) आपल्याला विविध प्रकारे मदत करेल, जसे की :

- नियमित अभ्यासाची सवय, जी शिक्षण घेण्यासाठी आवश्यक आहे.
- विषय अधिक चांगल्या प्रकारे समजून घेणे,
- अंतिम परीक्षेच्या तयारीसाठी प्रश्नांची उत्तरे लिहिण्याचा सराव करणे
- आपण दिलेल्या प्रतिसादाच्या योग्यतेबद्दल अभिप्राय आणि पुष्टीकरण मिळवणे;
- आपण निवडलेल्या विषयाच्या अभ्यासाची प्रगती तपासणे जेणेकरून आपणास ज्या विषयांच्या अभ्यासात अडचणी आहेत आणि अधिक प्रयत्न करण्याची आवश्यकता आहे ते समजेल; आणि
- आपल्या मान्यताप्राप्त संस्थेतील (AI) विषय शिक्षकांशी संपर्क साधणे आणि योग्य मार्गदर्शन घेणे

शिक्षक अंकित मूल्यांकन पत्र (TMA) साठी उत्तर पत्रिका कशी तयार करावी

या पुस्तिके मध्ये आपल्याला प्रत्येक विषयात एक स्वाध्याय मिळेल. आपल्याला केवळ निवडलेल्या विषयांमध्ये आपल्या स्वतः च्या हस्ताक्षरात स्वाध्याय पूर्ण करणे आवश्यक आहे. शिक्षक अंकित मूल्यांकन पत्र (टीएमए साठी) उत्तर पत्रिका लिहिण्यासाठी एकरेघी कागद वापरावा आणि ती आपल्या अभ्यास केंद्रा (एआय) मध्ये आपल्या शिक्षकांकडे जमा करावी.

शिक्षक अंकित मूल्यांकन पत्राचे (TMA) स्वरूप:

शिक्षक अंकित मूल्यांकन पत्र (TMA) २० गुणांसाठी आहे. प्रश्न १, २ आणि ३ मध्ये लघुत्तरी प्रश्नांचा समावेश आहे. प्रत्येक प्रश्नाला दोन पर्याय असतील त्यापैकी आपल्याला फक्त एका प्रश्नाचे उत्तर लिहावे लागेल, अशा प्रकारे प्रश्न १, २ आणि ३ साठी ६ गुण असतील.

प्रश्न क्रमांक ४ आणि ५ हे दीर्घोत्तरी प्रश्न आहेत त्यास प्रत्येकी ४ गुण आहेत. प्रत्येक प्रश्नाला दोन पर्याय असतील त्यापैकी आपल्याला फक्त एका प्रश्नाचे उत्तर लिहावे लागेल. अशा प्रकारे प्रश्न ४ आणि ५ हे ८ गुण आहेत (४+४=८)

प्रश्न क्र. ६ मध्ये दोन प्रकल्प आहेत पैकी एक प्रकल्प करावा लागेल. हा प्रश्न ६ गुणांचा असेल. प्रत्येक प्रकल्पाच्या विषयासह मार्गदर्शक सूचना दिल्या आहेत.

शिक्षक अंकित मूल्यांकन पत्र(TMA)कधी व कोठे जमा करावे:

दोन्ही प्रवेश ब्लॉकसाठी अध्ययन केंद्रा (A.I.) मध्ये माध्यमिक अभ्यासक्रमाचे शिक्षक अंकित मूल्यांकन पत्र(TMA) सादर करण्याचे वेळापत्रक खाली दिले आहे:

तक्ता क्र. १

सार्वजनिक परीक्षा	अभ्यासकांकडून अभ्यास केंद्राला	विषय शिक्षकांकडून विद्यार्थ्यांना अभिप्राय
एप्रिल/मे	३१ जानेवारी	१५ फेब्रुवारी
ऑक्टोबर/नोव्हेंबर	३१ जुलै	१५ ऑगस्ट

निर्दिष्ट केलेली शेवटची तारीख सार्वजनिक सुट्टी/शनिवार/रविवार असल्यास पुढील कामाचा दिवस आपोआप शेवटची तारीख मानली जाईल.

कृपया शिक्षक अंकित मूल्यांकन पत्र(TMA)चा लाभ घेण्यासाठी या वेळापत्रकांचे काटेकोरपणे पालन करा. शिक्षक अंकित मूल्यांकन पत्र (TMA) स्ट्रीम-१ ऑनलाइन माध्यमातून प्रवेश केलेल्या विद्यार्थ्यांसाठी साठी लागू आहे. आणि ते त्या विषयाच्या सार्वजनिक परीक्षे पूर्वी हे सादर करावे. माध्यमिक परीक्षेत शिक्षक अंकित मूल्यांकन पत्र(TMA) चे गुण सार्वजनिक परीक्षेतील लेखी परीक्षेच्या गुणांपैकी २०% गुण असतील. हे गुण सार्वजनिक परीक्षेच्या गुणपत्रकात स्वतंत्रपणे दर्शविले जातील.

शिक्षक अंकित मूल्यांकन पत्र(TMA)दिलेल्या तारखेस आपल्या अभ्यास केंद्रात (एआय) विषय शिक्षकांकडे सादर करावा व आपल्या शिक्षकांकडून सादर केल्याची पावती घेणे आवश्यक आहे. मूल्यांकन पत्र(TMA) सादर करण्यासाठी च्या पावतीचा नमुना या पुस्तिकाच्या शेवटी देण्यात आला आहे.

जर काही प्रशासकीय कारणास्तव अभ्यास केंद्र कार्यरत नसेल किंवा बंद असेल तर आपण आपल्या क्षेत्रातील प्रादेशिक केंद्रामध्ये वर दिलेल्या वेळापत्रकानुसार शिक्षक अंकित मूल्यांकन पत्र(TMA) सादर करू शकता. प्रादेशिक केंद्र आवश्यक ती कार्यवाही व मूल्यांकन करून प्राप्त झालेले गुण अंतिम निकालात समावेश करण्यासाठी एनआयओएस मुख्यालयास पाठवले जातील.

प्रत्येक शैक्षणिक वर्षासाठी शिक्षक अंकित मूल्यांकन पत्र (TMA) पुस्तिकेचा एक नवीन संच अभ्यास केंद्र / संबंधित प्रादेशिक केंद्रांवर उपलब्ध असेल. जर तुम्हाला शिक्षक अंकित मूल्यांकन पत्र(TMA)पुस्तिका मिळू शकली नाही तर तुम्ही ते एनआयओएस अर्थात www.nios.ac.in च्या अधिकृत संकेतस्थळावरून मिळवू शकता.

आपण आपल्या तपासलेल्या शिक्षक अंकित मूल्यांकन पत्र (TMA) चे पुन्हा काळजीपूर्वक अध्ययन करावे व झालेल्या चुका दुरुस्त करण्यासाठी खालील पद्धतीचा वापर करावा:

- आपण संबधित विषयाच्या अभ्यास सामग्री मधील धडे पुन्हा पुन्हा वाचणे.
- शंकांचे स्पष्टीकरण किंवा अभ्यासाच्या वेळी आपल्यासमोरील समस्यांचे निराकरण शिक्षकांकडून करण्यासाठी पीसीपी वर्गात उपस्थित राहावे, आणि
- अभ्यासासाठी अधिक वेळ घ्यावा.

शिक्षक अंकित मूल्यांकन पत्र (TMA) चे विविध फायदे पाहता, एक यशस्वी शिक्षार्थी होण्यासाठी त्याचा योग्य वापर करता येईल.

आपल्याला ह्या बाबत काही शंका किंवा सूचना असल्यास कृपया आम्हाला कळविण्यासाठी अजिबात संकोच करू नका.

एनआयओएस चा दृश्य-श्रव्य कार्यक्रम:

एन.आय.ओ.एस आपली गरज आणि अधिक मदत करण्याच्या हेतूने वेब तंत्रज्ञानावर आधारित "मुक्त विद्या वाणी" वैयक्तिक संपर्क कार्यक्रम(पीसीपी) तयार केला आहे. जे आपल्याला आपल्या विषयांच्या तज्ञांशी संवाद साधण्याची संधी देते. आपण आपल्या समस्या आणि शंका आमच्या टोल फ्री नंबर १८०० १८० २५४३ वर कॉल करून दूर करू शकता. आपण ०१२०-४६२६९४९ वर देखील कॉल करू शकता. थेट कार्यक्रमाचे वेळापत्रक संदर्भासाठी खाली दिले आहे. काही कारणास्तव आपण थेट पीसीपी गमावल्यास आपण पुनरावृत्ती सायकलमध्ये किंवा ऑडिओ ऑन डिमांडमध्ये रेकॉर्ड केलेल्या आवृत्त्या ऐकू शकता. एनआयओएसचे व्हिडिओ प्रोग्राम यू ट्यूबवरदेखील उपलब्ध आहेत.

प्रसारण माध्यम	प्रसारण वेळ	संपर्क
मुक्त विद्या वाणी www.nios.iradioindia.in	सोमवार ते रविवार दुपारी १२.०० - संध्याकाळी ५.०० (थेट कार्यक्रम) पहाटे ५.०० ते रात्री ११.०० (पुनरावृत्ती कार्यक्रम) टीप: वेबसाइटवर उपलब्ध मासिक वेळापत्रकाचे अनुसरण करा	आम्हाला लिहा: muktavidyavani@nios.ac.in टोल फ्री: १८००१८०२५४३ दूरध्वनी: ०१२०-४६२६९४९

शुभेच्छा!

शैक्षणिक अधिकारी
राष्ट्रीय मुक्त विद्यालयीन शिक्षा संस्था

Tutor Marked Assignments

Important Instructions

Dear Learner,

By now you must have started studying your **Secondary Course** of the National Institute of Open Schooling (NIOS). As you already know, planned and continuous study is necessary for successful completion of a course. We have developed several means and strategies to help you to learn and be a successful learner. Tutor Marked Assignments (TMA) is one such means.

TMA's will help you to:

- develop regular study habit which is necessary to become a self-learner;
- know the subject matter better;
- get practice in writing responses to questions thereby having a kind of rehearsal in the preparation for the final examination;
- receive feedback and confirmation about the correctness of the response provided by you;
- check your progress in studying the subject you had opted for, so that you can find out subject areas where you have difficulties and need to put in more effort to learn well; and
- maintain contact with the subject teachers at your Accredited Institution (AI) and take appropriate guidance in your studies.

How to Prepare Answer Script for TMA's?

In this booklet you will find one assignment in each subject. You are required to complete the assignment in your own handwriting in the chosen subjects only. Use one sided lined paper to prepare answer script for TMA's and submit them to your teacher at your Study Centre (AI).

The Format of TMA

You will notice that TMA is for 20 marks. Questions 1, 2 and 3, comprise of short answer questions. Each question has two choices of which you have to attempt only **one** i.e. 2+2+2=6 marks. Questions 1, 2 and 3 will thus cover 6 marks.

Question number 4 and 5 are long answer questions of 4 marks each. You have to answer only **one** question out of the **two** given. Thus, questions 4 and 5 are for 8 marks (4+4=8).

Question no. 6 gives you two projects of which you have to attempt only **one**. This question will be for 6 marks. The guidelines for each project work are given along with the topic set.

The submission of TMAs

The schedule for submission of the Secondary Course TMAs at AIs for both admission block are given below:

Table No. 1:

Public Examination	By Learners to study centres	Feedback by the Subject Teacher to the Learner
April/May	31 st January	15 th February
October/November	31 st July	15 th August

If last date so specified happens to be a public holiday/Saturday/Sunday, the next working day will automatically be treated as last date for the purpose.

Please follow this submission schedule strictly to take benefit of TMAs. **TMA is applicable for admission through stream-I of online. These should be submitted before appearing in the Public Examination of the particular subject.** The Tutor Marked Assignment at Secondary will carry 20% weightage of theory part in the external examination. These marks will be shown separately in the marks sheet along with the external examination paper.

You have to submit TMA to the subject teacher at your Study Centre (AI) at given date. Do not forget to take a receipt of submission of your TMA from your teacher. A sample of the assignment submission receipt is given at the end of this booklet.

In case, the Study Centre is not functioning or closed due to administrative reasons, you may submit the TMA as per the schedule given above, at the Regional Centre of your area which will take necessary action for evaluation and sending awards to the NIOS Head Quarters for inclusion in the final result.

For every academic year a new set of TMA booklets will be available at the Study Centres/concerned Regional Centres. In case you are not able to get the TMA booklet, you may download the same from the official website of NIOS i.e. www.nios.ac.in.

Go through the corrected assignments carefully and use them to improve your performance by:

- re-reading the lessons in the study materials provided to you in each subject.
- attending PCP classes to clarify doubts from the teacher or solve problems that you face during studies; and
- devoting more time for studies.

Looking into the benefits of TMA, it will be possible for you to make best use of it in order to become a successful learner.

If you have any doubt or suggestions, please do not hesitate to write to us.

The Audio-Visual Programme of NIOS

Appreciating your need for more support NIOS also brings the magic of technology to your door step!! "**Mukta Vidya Vani**" our web based live PCPs supplement and complement the Self Learning Materials. It gives you an opportunity to interact with the experts of your subjects. You can clear your queries and doubts by calling on our TOLL Free Number 1800 180 2543. You can also call on 0120- 4626949. The time schedule of the live programmes is given below for reference. If due to any reason you miss the live PCPs you can hear the recorded versions in repeat cycle or at Audio on Demand. The video programmes of NIOS are also available at You tube.

Broadcasting Medium	Broadcasting Time	Contact us
Mukta Vidya Vani www.nios.iradio india.in	Monday to Sunday 12.00 noon - 5.00 pm (live programme) 05.00 am - 11.00 pm (Repeat programme) Note: Follow the monthly schedule (available in website)	Write to us: muktavidyavani@nios.ac.in Toll Free: 18001802543 Landline: 0120-4629949

We wish you all the best.

Academic Officers

National Institute of Open Schooling

विषय सूची (Contents)

अ. क्र. Sl. No.	विषय Subject	पान क्र. Page No.
1.	हिंदी / Hindi (201)	1
2.	इंग्रजी / English (202)	3
3.	उर्दू / Urdu (206)	5
4.	संस्कृत / Sanskrit (209)	8
5.	गणित / Mathematics (211)	10
6.	विज्ञान आणि तंत्रज्ञान / Science & Technology (212)	15
7.	सामाजिक विज्ञान / Social Science (213)	19
8.	अर्थशास्त्र / Economics (214)	23
9.	व्यवसाय अभ्यास / Business Studies (215)	25
10.	गृह विज्ञान / Home Science (216)	28
11.	मानसशास्त्र / Psychology (222)	33
12.	भारतीय संस्कृती आणि वारसा (आयसीएच) / Indian Culture and Heritage (ICH) (223)	36
13.	लेखाकर्म / Accountancy (224)	39
14.	चित्रकला / Painting (225)	42
15.	डेटा एंट्री ऑपरेशन्स / Data Entry Operations (229)	44
16.	हिंदुस्थानी संगीत / Hindustani Music (242)	47
17.	Carnatic Music (243)	49
18.	वेदाध्ययनम्	50
19.	संस्कृतव्याकरणम्	51
20.	भारतीयदर्शनम्	52
21.	संस्कृतसाहित्यम्	53

Assignment Submission Receipt

हिन्दी

(201)

शिक्षक अंकित मूल्यांकन-पत्र

कुल अंक : 20

- निर्देश:** (i) सभी प्रश्नों के उत्तर दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए निर्धारित अंक उसके आगे दिए गए हैं।
(ii) उत्तर पुस्तिका के प्रथम पृष्ठ पर ऊपर की ओर अपना नाम, अनुक्रमांक, अध्ययन केंद्र का नाम एवं विषय लिखिए।
- निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लगभग 40-60 शब्दों में दीजिए: 2
(क) आपने कबीर के दोहे पढ़े। इन दोहों में से आपको कौन-सा दोहा आज के संदर्भ में सर्वाधिक प्रासंगिक लगा और क्यों? (पाठ-2 देखिए)
(ख) आपने 'आजादी' कविता पढ़ी। इस कविता के आधार पर व्यक्त कीजिए कि आपके लिए आजादी क्या है और उसके लिए आप क्या प्रयास कर रहे हैं? (पाठ-7 देखिए)
 - निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लगभग 40-60 शब्दों में दीजिए। 2
(क) 'अंधेर नगरी' पाठ का मूल उद्देश्य क्या है? आपने इस पाठ से क्या शिक्षा ग्रहण की? (पाठ-15 देखिए)
(ख) 'रॉबर्ट नर्सिंग होम में' पाठ का मूल संदेश क्या है? अपने शब्दों में लिखिए।
 - निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लगभग 40-60 शब्दों में दीजिए। 2
(क) आपने 'बूढ़ी पृथ्वी का दुख' पाठ पढ़ा। पृथ्वी का दुख दूर करने में आप क्या योगदान देंगे? (पाठ-14 देखिए)
(ख) 'बीती विभावरी जाग री' पाठ का काव्य-सौंदर्य निराला है। स्पष्ट करें।
 - निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लगभग 100-150 शब्दों में दीजिए। 4
(क) आपने 'उनको प्रणाम' कविता पढ़ी। किसी प्रासंगिक घटना का उदाहरण देकर इस कविता का मूल संदेश व्यक्त करें। (पाठ - 20 देखें)
(ख) 'आह्वान' कविता के आधार पर स्पष्ट करें कि जीवन में उन्नति और प्रगति के लिए पुरुषार्थ का क्या महत्त्व है? (पाठ-4 देखें)
 - निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लगभग 100-150 शब्दों में दीजिए। 4
(क) मानव और पशु-पक्षी तथा अन्य जीवों के बीच एक सौहार्दपूर्ण संबंध बनाने में आपका क्या कर्तव्य है?
'गिल्लू' पाठ के आधार पर स्पष्ट करें।
(ख) 'शतरंज के खिलाड़ी' पाठ की भाषा-शैली की विशेषताएँ लिखिए। (पाठ-19 देखें)
'निम्नलिखित में से किसी एक पर परियोजना तैयार कीजिए।

6. नीचे दी गई परियोजनाओं में से कोई एक परियोजना बनाइए। 6
- (क) स्वास्थ्य और स्वच्छता पर पाँच-पाँच स्वरचित नारे लिखें और फाइल तैयार करें।
- (ख) राष्ट्रीय स्तर के किसी अखबार का संपादकीय कम से कम 15 दिनों तक पढ़ें। उनमें से अपनी पसंद के 07 संपादकीय फाइल में लगाएँ और प्रत्येक पर एक टिप्पणी लिखें।

English (202)

Tutor Marked Assignment

Max Marks : 20

Note :

- (i) All questions are compulsory. The Marks allotted for the respective questions are mentioned against each question
- (ii) Write your name, enrolment numbers, roll name and subject on the first page of the answer sheet.

1. Answer any one of the following questions in about 40-60 words. (2)

- (a) Why did the monkey throw the squirrel away? How did this prove a blessing for the squirrel? (See Lesson-2)
- (b) What difference has come about in the behaviour of the people of yester years and the present generation? Illustrate your answer with two examples? (See Lesson 25)

2. Answer any one of the following questions in 40-60 words. (2)

- (a) But believe me son I want to be when I was like you. I want to unlearn all these muting inings. Most of all I want to relearn how to laugh.”
 - (i) What qualities / traits of his childhood does the poet want to have once again?
 - (ii) What does he want to unlearn? (See Lesson 26)
- (b) Traditionally in India the neem has been used widely as a medicine, for many centuries. It can fight inflammation, hypertension and ulcers. It can combat diabetes and malaria. Rashes and wounds disappear in no time. You name it and neem cures it. It is a panacea for many ailments.
 - (i) Recount some of the diseases which can be cured with the help of neem.
 - (ii) Find the word in the passage which means the same as, ‘remedy for all ills or difficulties.’ (See Lesson 21)

3. Answer any one of the following in 40-60 words 2

- (a) Comment on the role of the grandmother in trying to make the family atmosphere warm and comfortable. (See Lesson 18)
- (b) Why does Neema say that she is blessed to be named Neema? What does Vembu say in her support? (See Lesson 21)

4. Answer any one of the following question in 100-150 words.

4

(a) Read the following information about Dr. Verghese kurien and develop it into a paragraph.

- Born in calicut on 26th November 1921.
- Studied mechanical engineering at the university of madras.
- Govt. a scholarship to study in the USA and obtained the M.S. degree with distinction.
- Was good at cricket, tennis and boxing.
- On his return to India formed the govt dairy at anand, Gujrat.
- Set up a milk processing plant, now known as Amul Dairy.
- Developed the Amul Dairy to a large cooprative dairy in India.
- Known as the Architect of Modern Dairy Industry and the white revolution.
- Honoured with Padmashri, Padmabhushan and Raman Magasaysay awards.

(See Lesson 24)

(b) Write about the three vision Dr. A.P.J. Abdul kalam had for India.

(See Lesson 15)

5. Answer any one of the following question in 100-150 word

(4)

(a) Write about the roles played by Sardar Vallabh Bhai Patel, Tribhuvan Dass Patel and Dr. Verghse Kurien in bringing about prosperity into the lives of the poor cattle farmer of Gujrat by starting and carrying out the cooperative movement in dairy farming.

(See Lesson 24)

(b) What kind of relationship did kezia have with her father? Did the father and daughter come up to each other's expectations? Illustrate your answer.

(See Lesson 15)

6. Prepare any one project out of the following

(6)

(a) In the lesson, "Cooperate and prosper" you have read how Dr. Verqhesse kurien and Tripbhuvandas Patel worked on the concept of coopreative societies and set up the Anand Dairy Milk plant in Gujarat.

Visit 3 or 4 cooperative stores in your town and find out the following information, write a report of the project undertaken and its finding.

- When and how the store was started
- Number and names of the members
- the articles sold.
- the kind of clientale.

- how they have help in generating employment.
- the number of people/house hold depending on these stores for their livelihood.
- the average income of the employees.
- the revenue generated in the form of taxes.

(b) Modern towns are getting overcrowded because of urbanization we find that the village people are migrating to towns in big numbers for various reason.

Take up a project to find out the reason of this urbanisation.

Visit at least 05 house holds of people who have migrated from your locality.

- Find out the reason for migration
- What difference it has made in their live
- Whether they find city life better
- What is it that they miss in cities
- What greater facilities they find in cities that were not available in villages.
- Whether this create imbalance in the rural and irban population

Based on you findings write a report. Also suggest what steps should be taken by the gov to stop imgration.

ٹیوٹر مارکڈ اسائنمنٹ (۲۰-۲۰۱۹)

کل نمبر ۲۰

سیکنڈری کورس

نوٹ:- تمام سوالات لازمی ہیں ہر سوال کے نمبر اس کے سامنے دیئے گئے ہیں۔

۲

سوال نمبر ۱: درج ذیل میں سے صرف ایک سوال کا جواب ۶۰ تا ۴۰ الفاظ میں لکھئے

(الف) افسانہ 'عید گاہ' کی روشنی میں حامد کے کردار کو بیان کیجئے۔

(ب) اردو اور ہندی کے درمیان مختلف سطحوں پر جو اشتراک ہیں اسے واضح کیجئے۔

۲

سوال نمبر ۲: درج ذیل میں سے صرف ایک سوال کا جواب ۶۰ تا ۴۰ الفاظ میں لکھئے

(الف) قوم کے نوجوانوں کو سرسید نے کیا پیغام دیا

(ب) اردو تہذیب ہے یا زبان یادوںوں وضاحت کیجئے۔

۲

سوال نمبر ۳: درج ذیل میں سے صرف ایک سوال کا جواب ۶۰ تا ۴۰ الفاظ میں لکھئے

(الف) سبق 'اخبار بینی' کی روشنی میں بتائیے کہ لائبریری میں اخبار پڑھنے والوں میں کس طبقے کے لوگ شامل ہوتے ہیں

اور ان کی عادتیں کیا ہوتی ہیں۔

(ب) سبق 'ایک سوال' کا خلاصہ اپنے الفاظ میں لکھئے

۴

سوال نمبر ۴: درج ذیل میں سے کسی ایک سوال کا جواب لکھئے۔

(الف) نظم 'آدمی نامہ' میں آدمی کے کردار سے متعلق کون کون سے پہلو اجاگر کیے گئے ہیں؟

(ب) میر تقی میر نے اپنی غزل میں بیٹی کو حجاب کی طرح کیوں کہا ہے وضاحت کیجئے۔

سوال نمبر ۵: درج ذیل میں سے کسی ایک حصہ کے جوابات لکھئے۔ ۴

(الف) پہلے تیروں سے کہاں داروں نے چھاتی چھانی

نیزے پہلو پہ لگاتے تھے ستم کے بانی

سر پہ تلوار لے چلیں زخمی ہوئی پیشانی

خوں سے تر ہو گیا حضرت کا رخ نورانی

جسم سب چور تھا پرزے تھے زدہ جامے کے

پچ کٹ کٹ کے کھلے جاتے تھے عمامے کے

(۱) مندرجہ بالا مرثیے کا مطلب اپنے الفاظ میں بیان کیجئے۔

- (۲) مرثیہ کی تعریف لکھئے۔
- (۳) دو مرثیہ گو شعراء کے نام لکھئے۔
- (۴) آنکھوں کے سامنے کی تصویر کا کھینچ جانے کو کیا جاتا ہے۔۔۔ اشعار، مجاز مرسل یا مماکات

یا

- ویا یہ کہ جو گن کا منہ دیکھ کر
ہو انور سائے کا ٹکڑے جگر
گیا ہاتھ سے بین سن کر جو دل
گئے سایہ و نور آپس میں مل
وہ صورت خوش آئی جو اس نور کی
دل اپنے پہ سائے نے منظور کی
(۱) مندرجہ بالا مثنوی کا مطلب اپنے الفاظ میں لکھئے۔
- (۲) مثنوی کی تعریف لکھئے (۲۴)
- (۳) کوئی دو مرثیہ گو شعراء کے نام لکھئے۔
- (۴) جگر ٹکڑے ہونا، دل ہاتھ سے جانا مہاوروں کے جملے بنائیں۔

۶

سوال نمبر ۶: پروجیکٹ ورک

کمپیوٹر کی تعریف، تاریخ اور اقسام بیان کرتے ہوئے بتائیے کہ کمپیوٹر سے روزگار کس طرح حاصل کیا جاسکتا ہے۔
یا غزل کی تعریف لکھئے اور ساتھ ہی غالب اور شاد عظیم آبادی کی شاعرانہ خصوصیات پر نوٹ لکھئے اور ان کی اپنی پسند کی ایک ایک غزل بھی لکھئے۔

संस्कृतम् (२०१)

शिक्षक-अङ्कितमूल्याङ्कन-पत्रम्

पूर्णांका : २०

निर्देशाः

- (i) सर्वेप्रश्ना अनिवार्याः। प्रश्नस्य दक्षिणे पार्श्वे संख्या अङ्कान् निर्दिशति।
- (ii) उत्तरपुस्तिकायाः प्रथमपृष्ठे स्वनाम, अनुक्रमाङ्कसंख्या, शिक्षणकेन्द्रस्य नाम इति सर्वं लेखनीयम्।
१. कस्यचिदेकस्य प्रश्नस्य उत्तरं ४०-६० शब्दात्मकं लिखत- २
- (क) “सुभाषितानि” इति पाठे प्रदत्तं दशकं धर्म-लक्षणं कथं भवान् स्वजीवने धारयिष्यति? लिखत।
(दृष्टव्यम्-१, सुभाषितानि)
- (ख) बोपदेवस्य बुद्धिः कथं विकासं प्राप्नोति? प्रेरणा इति पाठानुसारं लिखत। (दृष्टव्यम्-२, प्रेरणा)
२. कस्यचिदेकस्य प्रश्नस्य उत्तरं ४०-६० शब्दात्मकं लिखत- २
- (क) “सुभाषितानि” इति पाठे प्रदत्तानां जीवनमूल्यानां महत्त्वं लिखत (दृष्टव्यम्-१, सुभाषितानि)
- (ख) “संसारे कोऽपि जीवः तुच्छः नास्ति। सर्वेषु पशुषु पक्षिषु वृक्षेषु च गुणाः सन्ति।” “कस्मात् किं शिक्षेत?” पाठानुसारं लिखत। (दृष्टव्यम्-४, कस्मात् किं शिक्षेत?)
३. कस्यचिदेकस्य प्रश्नस्य उत्तरं ४०-६० शब्दात्मकं लिखत- २
- (क) “त्याज्यं न धैर्यम्” इति पाठं पठित्वा धैर्यमधिकृत्य कामपि अन्यां कथां दृष्टान्तं वा लिखत।
(दृष्टव्यम्-३, त्याज्यं न धैर्यम्)
- (ख) “प्राणस्य श्रेष्ठत्वम्” पाठं पठित्वा तस्मिन् पाठे प्रदत्तानाम् इन्द्रियाणां नामानि तेषां कार्याणि च लिखत।
(दृष्टव्यम्-५, प्राणस्य श्रेष्ठत्वम्)
४. कस्यचिदेकस्य प्रश्नस्य उत्तरं १००-१५० शब्दात्मकं लिखत- ४
- (क) “प्राणस्य श्रेष्ठत्वम्” इति पाठे भवद्भिः पठितं यत् शरीरे प्राणाः एव श्रेष्ठाः। स्वमतानुसारं स्पष्टीकुरुत।
(दृष्टव्यम्-५, प्राणस्य श्रेष्ठत्वम्)
- (ख) “प्रेरणा” इति पाठस्य सारं स्वशब्देषु लिखत। (दृष्टव्यम्-२, प्रेरणा)
५. कस्यचिदेकस्य प्रश्नस्य उत्तरं १००-१५० शब्दात्मकं लिखत- ४
- (क) “प्राणस्य श्रेष्ठत्वम्” इति पाठात् कानिचित् पञ्चसंधिपदानि चित्वा तेषां सन्धिविच्छेदं प्रदर्शयत।
(दृष्टव्यम्-५, प्राणस्य श्रेष्ठत्वम्)

(ख) 'यद्भविष्यो विनश्यति' इति पाठस्य सारं स्वशब्देषु लिखत। (दृष्टव्यम्-६, यद्भविष्यो विनश्यति)

६. अधोलिखितेषु कमपि एकं विषयमधिकृत्य परियोजना-विवरणं लिखत- ६

(ग) "आर्थिकभ्रष्टाचारः" इति विषयमधिकृत्य परियोजनानिर्माणं कृत्वा आर्थिकक्षेत्रे व्याप्त-भ्रष्टाचारस्य निवारणार्थाय केषांचित् पञ्च उपायानि व्याख्यायताम्।

(घ) भारते पर्यावरणस्य समस्याम अधिकृत्य एका परियोजना निर्मायताम्।

गणित (२११)

Mathematics (211)

शिक्षक अंकित मूल्यांकन पत्र

Tutor Marked Assignment

कमाल गुण: २०
Max.Marks: 20

टीप: (i) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. प्रत्येक प्रश्नासाठीचे गुण संबंधित प्रश्नासमोर दिले आहेत.

Note: (i) All questions are compulsory. The marks allotted for each question are given at same place.

(ii) उत्तरपत्रिकेच्या पहिल्या पृष्ठावर आपले नाव, नावनोंदणी क्रमांक, अभ्यास केंद्राचे नाव आणि विषय लिहा.

(ii) Write your name enrollment numbers, AI name subject on the top of the first page of the answer sheet.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (२)

Answer any one out of the following questions.

(अ) दोन संख्यांची बेरीज ५१ आहे. जर त्या दोन संख्यांपैकी एक संख्या दुसऱ्या संख्येपेक्षा ११ ने जास्त असेल तर दोन संख्यांचा गुणाकार किती असेल? (पाठ क्र. -५ पहा)

Sum of the two numbers is 51. If one of the numbers exceed the other number by 11, then find the product of the two numbers. (See Lesson 5)

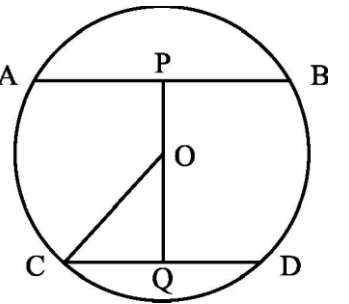
(ब) अंकगणितातील सलग तीन पदांची बेरीज ४२ आणि त्यांचा गुणाकार २५२० आहे तर त्या संख्या कोणत्या? पाठ क्र. -७ पहा)

Sum of three consecutive terms of an Arithmetic Progression is 42 and their product is 2520. Find the terms of the Arithmetic Progression. (See Lesson 7)

२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (२)

Answer any one out of the following questions.

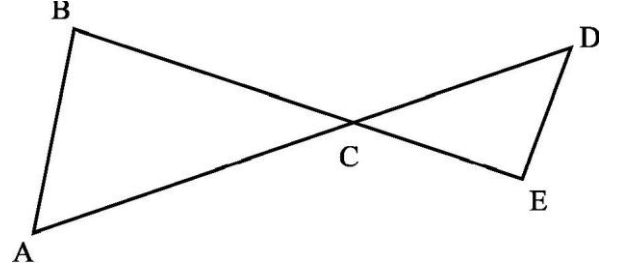
(अ) दिलेल्या आकृतीत वर्तुळाची त्रिज्या ५ सेमी आहे. जीवा AB आणि CD समांतर आहेत आणि त्यामधील अंतर ७ सेमी आहे. जर $CD = 6$ सेमी असेल तर AB काढा.

(पाठ क्र. -१५ पहा)

In the given figure radius of the circle is 5 cm. Chords AB and CD are parallel and distance between them is 7 cm. If $CD = 6$ cm, then find AB. (See Lesson 15)

- (ब) दिलेल्या आकृतीत $BC = 4$ सेमी, $CD = 3$ सेमी, $CE = 2$ सेमी आणि $AC = 6$ सेमी. जर $AB = 3.2$ सेमी असल्यास DE काढा.

(पाठ क्र. -१४ पहा)

In the given figure $BC = 4$ cm, $CD = 3$ cm, $CE = 2$ cm and $AC = 6$ cm. If $AB = 3.2$ cm then find DE .

(See Lesson 14)

३. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

Answer any one out of the following questions.

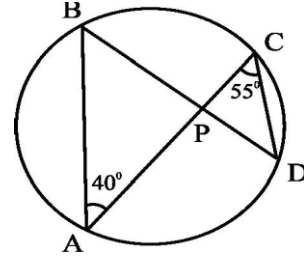
- (अ) जर $\cot \theta = \frac{7}{24}$, तर मूल्य शोधा $\frac{\sin \theta \cdot \sec \theta}{1 + \operatorname{cosec} \theta \cdot \tan \theta}$

(पाठ क्र. -२२ पहा)

If $\cot \theta = \frac{7}{24}$, then find the value of $\frac{\sin \theta \cdot \sec \theta}{1 + \operatorname{cosec} \theta \cdot \tan \theta}$

(See Lesson 22)

- (ब) दिलेल्या आकृतीत $\angle BPC$ चे माप काढा.

(पाठ क्र. -१६ पहा)

In the given figure, find the measure of $\angle BPC$.

(See Lesson 16)

४. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

(४)

Answer any one out of the following questions.

- (अ) राजेशने एका घाऊक विक्रेत्याकडून एक इलेक्ट्रॉनिक वस्तू खरेदी केली. वस्तूची किंमत रु. २५०० होती विक्रेत्याने त्याला २०% सवलत दिली. राजेशने ती वस्तू रु. २३०० प्रमाणे विकली. टक्केवारीत त्याचा नफा किंवा तोटा काढा.

(पाठ क्र. -८ पहा)

Rajesh purchased an electronic item from a wholesaler. Item was marked for Rs. 2500.

Wholesaler offered a discount of 20%. Rajesh sold the item for Rs. 2300. Find his profit or loss %.

(See Lesson 8)

- (ब) ६ सेंमी व्यासाचा धातूचा घन सिलेंडर वितळवून त्याच त्रिज्याच्या गोलाच्या रूपात पुन्हा चिकटविला जातो. सिलेंडरचे एकूण पृष्ठभाग क्षेत्र काढा.

(पाठ क्र. -२१ पहा)

A metallic solid cylinder having diameter 6 cm is melted and recasted in the form of a sphere of the same radius. Find the total surface area of the cylinder.

(See Lesson 21)

५. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (४)

Answer any one out of the following questions.

(अ) एका आयत मध्ये, लांबी आणि रुंदी दरम्यानचा फरक ७ सेमी आहे. जर त्याच्या कर्णाची लांबी १३ सेमी असेल तर त्या आयताचे क्षेत्र काढा. (पाठ क्र. -६ आणि २० पहा)

In a rectangle, difference between length and breadth is 7 cm. If length of its diagonal is 13 cm, then find the area of the rectangle. (See Lesson 6 and 20)

(ब) ८० मीटर रुंद आयताकृती मैदानाचे क्षेत्रफळ १२००० मी^२ आहे. त्यास वायरने कुंपण करायचे आहे. कुंपणाचा खर्च रू. ५० प्रति मीटर असल्यास, कुंपणासाठी लागणार एकूण खर्च किती? (पाठ क्र. -२० पहा)

80 meter wide rectangular field has area 12000 m². It is to be fenced with wire. If fencing cost is Rs. 50 per meter, then find the total cost of fencing. (See Lesson 20)

६. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (६)

Answer any one out of the following questions.

(अ) २०१९ मध्ये होणाऱ्या एकदिवसीय क्रिकेट सामन्याचे निरीक्षण करा. त्याआधारे दोन संघांच्या कामगिरीची तुलना दर्शविणारा प्रकल्प अहवाल तयार करा:

- संघानुसार सरासरी धावगती
- प्रत्येक संघाकडून सर्वाधिक धावा करणाऱ्या ३ फलंदाजांच्या धावांची गती
- प्रत्येक संघाच्या गोलंदाजाचा वैयक्तिक धावांची गती
- (iii) मधील संख्या बार चार्टच्या रूपात सादर करा
- सामनावीर म्हणून पुरस्कार मिळालेल्या खेळाडूच्या धावांची गती (पाठ क्र. -२४ आणि २५ पहा)

Observe a one-day Cricket match to be held in 2019. Based on it prepare a project report indicating comparison of the performance of the two teams with respect to :

- team-wise average run rate
 - run rate of 3 top scorer batsman from each team
 - run rate of individual bowler of each team
 - present the data from (iii) in the form of Bar Chart
 - run rate of the player who has been awarded as 'Man of the Match'
- (See Lesson 24 and 25)

(ब) विशिष्ट महिन्यासाठी भारतातील कोणत्याही पाच शहरांच्या तापमानाचे सर्वेक्षण करा आणि त्यासंदर्भात प्रकल्प अहवाल तयार करा.

- कोणत्याही एका शहराचे कमाल तापमान
- सारणी स्वरूपात पाच शहरांच्या किमान तापमानाची तारीखवार माहिती
- एका विशिष्ट तारखेला सर्व पाच शहरांचे किमान तापमान
- बार चार्टमध्ये शहरानुसार सरासरी कमाल आणि किमान तापमानाचा डाटा दर्शवा

(पाठ क्र. -२४ आणि २५ पहा)

Conduct a survey of temperature of any five cities in India for a particular month and prepare a project report with respect to

- I. average of maximum temperature of any one of the cities
- II. Date-wise data of minimum temperature of the five cities in tabular form
- III. average of minimum temperature of all the five cities on a particular date
- IV. Represent the data of city-wise average maximum and minimum temperature in Bar Chart

(See Lesson 24 and 25)

विज्ञान आणि तंत्रज्ञान
Science & Technology (212)
शिक्षक अंकित मूल्यांकन पत्र
Tutor Marked Assignment

कमाल गुण: २०
Max.Marks: 20

टीप: (i) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. प्रत्येक प्रश्नासाठीचे गुण संबंधित प्रश्नासमोर दिले आहेत.

Note: (i) All questions are compulsory. The marks allotted for each question are given at same place.

(ii) उत्तरपत्रिकेच्या पहिल्या पृष्ठावर आपले नाव, नावनोंदणी क्रमांक, अभ्यास केंद्राचे नाव आणि विषय लिहा.

(ii) Write your name enrollment numbers, AI name subject on the top of the first page of the answer sheet.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ४०-६० शब्दांमध्ये लिहा. (२)

Answer anyone of the following question in about 40-60 words.

(अ) खाली दर्शविल्याप्रमाणे दोन स्तंभांमध्ये पेशी अंगक आणि विशिष्ट कार्ये दर्शविणारा एक तक्ता तयार करा आणि सारणी पूर्ण करा. (पाठ क्र.-२१ पहा)

अ. क्र.	पेशी अंगक	कार्ये (विशिष्ट)

Make a table of two column with headings cell organelles and specific functions as shown below and complete the table (See lesson - 21)

S.No.	Cell Organelles	Functions (Specific)

- (ब) एका न्यूरॉन आणि दुसऱ्या न्यूरॉनच्या जंक्शनसाठी काय म्हणतात? पहिल्या न्यूरॉनच्या शेवटी काय असते? (पाठ क्र. -२१ पहा)
What is term for the junction of one neuron and the other neuron known as? What does the end of first neuron contain? (See Lesson 23)
२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ४०-६० शब्दांमध्ये लिहा. (२)
Answer any one of the following questions in about 40-60 words.
- अ) ०.५ मोल पाण्यात असलेल्या रेणूची संख्या मोजा. (पाठ क्र. -३ पहा)
Calculate the number of molecule present in 0.5 mole of water. (See Lesson 3)
- (ब) जेव्हा लोखंडी चाकू निळ्या कॉपर सल्फेट सोल्यूशनमध्ये बुडविला जातो तेव्हा निळे द्रावण हलके हिरव्या रंगात बदलते. कारण सांगा? (पाठ क्र.-४ पहा)
When an iron knife kept dipped in blue copper sulphate solution turns blue solution into light green colour. Give reason? (See Lesson 4)
३. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ४०-६० शब्दांमध्ये लिहा. (२)
Answer any one of the following questions in about 40-60 words.
- (अ) रात्रीपासून रीनाला तीव्र ताप आहे. तिची काकू तिच्या शरीराचे तापमान सेल्सिअस थर्मामीटरने ३९°C पर्यंत मोजतात. परंतु डॉक्टरांच्या क्लिनिकमध्ये जाण्यापूर्वी तिला हे तापमान फॅरेनहाइट स्केलमध्ये जाणून घ्यायचे आहे. फॅरेनहाइट स्केलवर हे तापमान रूपांतरित करण्यात तिला मदत करा. (पाठ क्र. -१४ पहा)
Reena is suffering from high fever since night. Her aunt measures her body temperature to 39°C using a celcius thermometer. But she wants to know this temperature in Fahrenheit scale before leaving for doctor's clinic. Help her to convert this temperature on fahrenheit scale. (See Lesson 14)
- (ब) बंटी दृष्टीहीन आहे. एका वेगळ्या व्यक्तीचा आवाज त्याने ऐकला जी त्याच्या वडिलांशी बोलत आहे. त्या व्यक्तीचा आवाज ऐकताच त्याने ओळखले की ही व्यक्ती त्याची मावशी आहे. ध्वनीच्या कोणत्या गुणधर्मांमुळे त्याला हे कळाले (i) तो एका महिलेचा आवाज होता आणि (ii) ती व्यक्ती त्याची मावशी आहे. (पाठ क्र.-१८ पहा)
Bunty is visually impaired. He heard a different person's voice who is talking his father. Just by hearing the voice of the person, he recognised that sound that this person is his maternal aunt. Identify those charaterstics of sound which is revealed to him that (i) it was female voice and (ii) the person is his maternal aunt. (See Lesson 18)
४. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे १००-१५० शब्दांमध्ये लिहा. (४)
Answer any one of the following questions in about 100-150 words.
- (अ) एक चेंडू वरच्या दिशेने सरळ १२६.५ मीटर उंचीपर्यंत फेकला जातो. तर मोजा:
A ball is thrown vertically upwards and rises to a height of 126.5 m. Calculate the

- i. गती ज्याद्वारे चेंडू वरच्या बाजूला फेकला गेला
i. velocity by which the ball was thrown upwards and
ii. बॉलणे उंची गाठण्यासाठी साठी लागणारा वेळ ($g = 9.8 \text{ ms}^{-2}$) (पाठ क्र. -१८ पहा)
ii. the time taken by the ball to reach the highest point. (Given $g = 9.8 \text{ ms}^{-2}$)
(See Lesson 11)

(ब) स्पष्टीकरण द्या-

Explain the following-

- i. नेफथॅलेनच्या तुलनेत NaCl चा वितळण्याचा द्रवणांक अधिक आहे?
NaCl has higher melting point as compared to naphthalene?
ii. NaCl वितळलेल्या अवस्थेत विजेचे एक चांगले वाहक आहे परंतु ते ठोस अवस्थेत नसते.

(पाठ क्र. -७ पहा)

NaCl is a good conductor of electricity in molten state but not in solid state.

(See Lesson 7)

५. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे १००-१५० शब्दांमध्ये लिहा. (४)

Answer any one of the following questions in about 100-150 words.

(अ) विद्युत जनित्र चा सिद्धांत सांगा. एसी आणि डीसी जनित्रची रचना आणि आउटपुटच्या आधारावर फरक करा. जनित्रमध्ये कॉइलच्या फिरण्याच्या दिशा निश्चित करणारा सिद्धांत किंवा नियम सांगा.

(पाठ क्र.-१७ पहा)

State the principle of an electric generator. Differentiate AC and DC generator on the basis of their structure and output. State principle or rule which determine the direction of rotation of the coil in the generator. (See Lesson 17)

(ब) खालील जोड्यांमधील फरक उदाहरणासह लिहा –

(i) वैयक्तिक आरोग्य आणि सामाजिक आरोग्य

(ii) संसर्गजन्य रोग आणि असंसर्गजन्य रोग

(पाठ क्र.-३२ पहा)

Differentiate between following pairs of terms with examples-

(i) Personal health and community health

(ii) Communicable diseases and non-communicable diseases

(See Lesson 32)

६. खालीलपैकी कोणताही एक प्रकल्प तयार करा. (६)

(अ) सभोवताली आणि वापरात असलेल्या उर्जेच्या विविध स्रोतांची यादी तयार करा. यादीत किमान सहा स्रोत लिहा आणि त्याबद्दल आवश्यक माहिती पूर्ण करा. आपण माहिती संग्रहित करण्यासाठी आपल्या अभ्यासाची सामग्री आणि इंटरनेटची मदत घेऊ शकता.

अ. क्र.	उर्जा स्रोत	ते नूतनीकरणयोग्य आहे/ नाही	फायदे	तोटे	त्यांच्या संवर्धनाच्या पद्धती
१.					
२.					
३.					
४.					
५.					
६.					

Look around and make a list of various sources of energy in use. Write atleast six of these sources in the table and complete required information about it. You can take help from your study material and internet to collect information.

S.No..	Energy Sources	is it renewable	Advantages	Disadvantages	Methods of their conservation
1.					
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					

- (ब) आपल्यास झालेल्या आजाराचा विचार करा आणि आठवा. आपले पुस्तक आणि इंटरनेटचा वापर करून चित्रे, लक्षणे, कारण, कालावधी, उष्मायन, इलाज आणि खबरदारी यांचा चार्ट तयार करा.

Think and remember a disease that your even had. Remember your condition at that time and use your text book or internet to make a chart with pictures, symptoms, cause, duration, incubation, cure and prevention.

सामाजिक विज्ञान
Social Science (213)
शिक्षक अंकित मूल्यांकन पत्र
Tutor Marked Assignment

कमाल गुण: २०
Max.Marks: 20

- टीप: (ii) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. प्रत्येक प्रश्नासाठीचे गुण संबंधित प्रश्नासमोर दिले आहेत.
- Note:** (iii) All questions are compulsory. The marks allotted for each question are given at same place.
- (iv) उत्तरपत्रिकेच्या पहिल्या पृष्ठावर आपले नाव, नावनोंदणी क्रमांक, अभ्यास केंद्राचे नाव आणि विषय लिहा.
- (iii) Write your name enrollment numbers, AI name subject on the top of the first page of the answer sheet.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ४०-६० शब्दांमध्ये लिहा. (२)
Answer anyone of the following question in about 40-60 words.
- (अ) भीमबेटका गुहेच्या चित्रां मधील उद्देशाचे विश्लेषण करा. (पाठ क्र. -० पहा)
Analyse the purpose of Bhimbetka cave paintings. (See Lesson 0)
- (ब) मानवी विकासामध्ये शहरी जीवनाची कोणतीही दोन वैशिष्ट्ये तपासून पहा (पाठ क्र. -० पहा)
Examine any two features of town life in the development of human civilization (See Lesson 0)
२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ४०-६० शब्दांमध्ये लिहा. (२)
Answer anyone of the following question in about 40-60 words.
- (अ) हिमालयीन आणि द्वीपकल्पीय निचरा प्रणालीमधील फरक सांगा. (पाठ क्र. -९ पहा)
Differentiate between Himalayan and Peninsular drainage system (See Lesson 9)
- (ब) भारतातील पावसाचे वितरण स्पष्ट करा. (पाठ क्र. -१० पहा)
Illustrate the distribution of rainfall in India. (See Lesson 10)
३. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ४०-६० शब्दांमध्ये लिहा. (२)
Answer anyone of the following question in about 40-60 words.
- (अ) भारतात निवडणूक प्रक्रियेत सुधारणा करण्यासाठी कोणतेही दोन उपाय सुचवा. (पाठ क्र.-२२ पहा)
Suggest any two measures to reform the electoral process in India. (See Lesson 22)
- (ब) ग्रामपंचायती अधिक सक्षम करण्यासाठी कोणत्याही दोन सूचना सुचवा. (पाठ क्र.-१८ पहा)
Give any two suggestions to make Gram Panchayats more powerful. (See Lesson 18)

४. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे १००-१५० शब्दांमध्ये लिह (४)

Answer any one of the following questions in about 100-150 words.

(अ) हडप्पाच्या धर्म आणि संस्कृतीचे परीक्षण करा? (पाठ क्र. -१ पहा)
Examine religion and culture of Harappans? (See Lesson 1)

(ब) कालांतराने लोकसंख्या कशी बदलते? कोणत्याही दोन वैशिष्ट्यांचे विश्लेषण करा. (पाठ क्र.-१४ पहा)
How does population change over the time? Analyse any two features. (See Lesson 14)

५. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे १००-१५० शब्दांमध्ये लिह (४)

Answer any one of the following questions in about 100-150 words.

(अ) राज्य धोरणाच्या चार मार्गदर्शक तत्वांना समजावून सांगा जे समान रीतीने सामाजिक आणि आर्थिक प्रोत्साहन देतात. (पाठ क्र.-१७ पहा)
Highlight any four directive principles of state policy that intend to promote the social and economic equally. (See Lesson 17)

(ब) प्रादेशिकतेच्या कोणत्याही दोन गुणांवर प्रकाश टाका. (पाठ क्र.-२४ पहा)
Highlight any two merits of Regionalism (See Lesson 24)

६. खालीलपैकी कोणताही एक प्रकल्प तयार करा. (६)

Make any one project out of the given below.

(अ) खाली दिलेल्या स्तंभानुसार राष्ट्रीय एकात्मता आणि ऐक्याचे महत्त्व जाणून घेण्यास प्रेरित केलेल्या वेगवेगळ्या उपक्रम / उत्सव, स्थळे / तीर्थक्षेत्र / खेळ इत्यादींमधील कोणत्याही सहा अनुभवांची यादी करा.

List any six experiences of different activities / festivals / places / pilgrimage / sports etc. which motivated you to learn the importance of national integration and unity as per column given below.

अ. क्र. S.No.	उपक्रम / उत्सव/ स्थळ...इत्यादी Activity / Festival / Place etc.	प्रेरित केल्याचे कारण Reason of Motivation
१.		
२.		
३.		
४.		
५.		
६.		

(ब) आपल्या आजूबाजूच्या ५ प्रजातीच्या वनस्पती, प्राणी आणि पक्ष्यांची यादी तयार करा. जर एखादी प्रजाती नामशेष होण्याच्या मार्गावर असल्यास त्यांचे जतन करण्यासाठी एक संक्षिप्त अहवाल तयार करा.

Prepare a list of 5 species of vegetation, animals and birds in your neighbourhood. Collect information if any species found in your neighbourhood is at brinks of extinction. Prepare a briefreport for being at brinks of extinction and the solution to conserve them.

अर्थशास्त्र

Economics (214) शिक्षक अंकित मूल्यांकन पत्र Tutor Marked Assignment

कमाल गुण: २०
Max.Marks: 20

- टीप: (iii) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. प्रत्येक प्रश्नांसाठीचे गुण संबंधित प्रश्नासमोर दिले आहेत.
- Note:** (v) All questions are compulsory. The marks allotted for each question are given at same place.
- (vi) उत्तरपत्रिकेच्या पहिल्या पृष्ठावर आपले नाव, नावनोंदणी क्रमांक, अभ्यास केंद्राचे नाव आणि विषय लिहा.
- (iv) Write your name enrollment numbers, AI name subject on the top of the first page of the answer sheet.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ४०-६० शब्दांमध्ये लिहा. (२)
Answer anyone of the following question in about 40-60 words.
- (अ) व्यष्टी अर्थशास्त्र आणि समाष्टी अर्थशास्त्रातील एक प्रमुख फरक सांगा. (पाठ क्र. -१ पहा)
State one Principal difference between micro economics and macro economics (See Lesson 1)
- (ब) "अर्थशास्त्र दुष्काळामध्ये विविध पर्याय उपलब्ध करून देतो." स्पष्ट करा. (पाठ क्र. -२ पहा)
"Economics is about making choices in the presence of scarcity." (See Lesson 2)
Explain
२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ४०-६० शब्दांमध्ये लिहा. (२)
Answer anyone of the following question in about 40-60 words.
- (अ) अर्थव्यवस्थेत वस्तू व सेवा यांची भूमिका व महत्त्व काय आहे? (पाठ क्र. -३ पहा)
What is the role and significance of goods and services in an economy? (See Lesson 3)
- (ब) "सर्व शिक्षा अभियान" आणि "कौशल्य भारत अभियान" चा भारतीय अर्थव्यवस्थेवर काय परिणाम होईल? (पाठ क्र. -४ पहा)
What is the likely impact of 'sarv shiksha abhiyan' and 'skill India campaign' on Indian economy? (See Lesson 4)
३. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ४०-६० शब्दांमध्ये लिहा. (२)
Answer any one of the following questions in about 40-60 words.
- (अ) 'उत्पादन कसे करावे' ही भारतासारख्या कमी विकसित देशांसाठी एक जटिल समस्या आहे, कसे ते समजावून सांगा. (पाठ क्र. -५ पहा)
'How to produce' is a complex problem for less developed countries like India, Explain How? (See Lesson 5)

(ब) राम नावाचा एक उद्योजक बूट बनविणारी कंपनी चालवित आहे. राम उद्योजक म्हणून कोणती कार्ये पार पाडतो? (पाठ क्र. -१८ पहा)

Ram, an entrepreneur is running a shoe manufacturing company. What functions can be performed by Ram as an entrepreneur? (See Lesson 18)

४. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे १००-१५० शब्दांमध्ये लिहा. (४)
Answer any one of the following question in about 100-150 words.

(अ) सकारात्मक आणि आदर्शवादी अर्थशास्त्र ही संकल्पना उदाहरणासह स्पष्ट करा. (पाठ क्र. -१ पहा)
Explain the concept of positive and normative economics with illustrations. (See Lesson 1)

(ब) आपण सहमत आहात की एक बुद्धिमान निर्माता नवीन तंत्रज्ञानाचा वापर करुण घटते उत्पन्न कमी करणे टाळेल. 'लॉ ऑफ दिमिनिशिंग रिटर्न्स' च्या मदतीने आपले मत व्यक्त करा. (पाठ क्र. -७ पहा)
Do you agree that an intelligent producer can avoid the occurrence of diminishing returns to a factor even with the new technology? Express your opinion, with the help of 'Law of Diminishing returns'. (See Lesson 7)

५. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे १००-१५० शब्दांमध्ये लिहा. (४)
Answer any one of the following question in about 100-150 words.

(अ) अधिकाधिक संसाधनांचा वापर केला तर आपण आपल्या अर्थव्यवस्थेची समस्या कशी सोडवू शकता? (पाठ क्र. -५ पहा)

How can you solve the problem of our economy if more & more resources are constantly utilised? (See Lesson-5)

(ब) आर्थिक आणि विनामुल्य वस्तूंमध्ये फरक स्पष्ट करा. (पाठ क्र. -३ पहा)
Distinguish between economic goods and producers goods. (See Lesson-3)

६. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे १००-१५० शब्दांमध्ये लिहा. (६)
Answer any one of the following question.

(अ) खालील सारणी पूर्ण करा. (पाठ क्र. -७ पहा)
Complete the following table. (See Lesson-7)

युनिट + कामगार Units + Labour	सरासरी उत्पादन Average Product	सीमान्त उत्पादन Marginal Product
१.	४	
२.	५	
३.	५	
४.	४	
५.	३	

(ब) एखाद्या कारखान्यास भेट द्या आणि त्याचे उत्पादन, खप आणि वितरण कार्याचा प्रकल्प अहवाल तयार करा.

(पाठ क्र.-६ पहा)

Visit a production unit and make a project report of its production, consumption and distribution activities.

(See Lesson-6)

व्यवसाय अभ्यास
Business Studies (215)
शिक्षक अंकित मूल्यांकन पत्र
Tutor Marked Assignment

कमाल गुण: २०
Max.Marks: 20

- टीप: (iv) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. प्रत्येक प्रश्नांसाठीचे गुण संबंधित प्रश्नासमोर दिले आहेत.
- Note:** (vii) All questions are compulsory. The marks allotted for each question are given at same place.
- (viii) उत्तरपत्रिकेच्या पहिल्या पृष्ठावर आपले नाव, नावनोंदणी क्रमांक, अभ्यास केंद्राचे नाव आणि विषय लिहा.
- (v) Write your name enrollment numbers, AI name subject on the top of the first page of the answer sheet.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ४०-६० शब्दांमध्ये लिहा. (२)
Answer anyone of the following question in about 40-60 words.

(क) टाईनी टॉम एका मोठ्या कंपनीत काम करतो परंतु तो नोकरीवर खूष नाही. त्याला वाटते की त्याच्या कौशल्यांचा उपयोग स्वतःचा व्यवसाय म्हणून शेती मशीन दुरुस्त करण्यासाठी केला जाऊ शकतो. जर त्याने नवीन व्यवसाय एकल मालकी म्हणून चालविला तर कोणत्या समस्या उद्भवू शकतात?

(पाठ क्र. -३ पहा)

Tiny tom works for a very large firm but is unhappy in his job. He feels that his skills could be used to run his own business repairing farm machines. What problems might arise if the new business is run as a Sole Proprietorship?
(See Lesson- 3)

(ख) रीना आणि टीना पार्टनरशिप फर्म व्यवसाय करीत आहेत. त्यांना सहकारी संस्थांचे फायदे कळले. सहकारी संस्थांच्या फायद्यांचे वर्णन करून त्यांच्या फर्मला सहकारी संस्था म्हणून बदलण्यास मार्गदर्शन करा.

(पाठ क्र. -४ पहा)

Reena and Teena are doing a Partnership firm business. They came to know the advantages of Co-operative societies. Guide them to change that establishment as Cooperative society by describing the advantages of cooperative societies. ?
(See Lesson- 4)

२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ४०-६० शब्दांमध्ये लिहा. (२)
Answer any one out of the following questions in about 40 to 60 words.

(क) टेडी संयुक्त स्टॉक कंपनीचा भागधारक आहे. जॉइंट स्टॉक कंपनीचा भागधारक म्हणून टेडीने कोणते फायदे उपभोगले असतील?

(पाठ क्र. -४ पहा)

Teddy is a shareholder of a Joint Stock Company. What advantages must have been enjoyed by Teddy, as a shareholder of Joint Stock Company?
(See Lesson- 4)

- (ख) शासकीय गोदाम आणि करारनामा केलेले गोदाम मधील फरक स्पष्ट करा. (पाठ क्र. -६ पहा)
Differentiate between a Government Warehouse and a Bonded Warehouse?
(See Lesson- 6)
३. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ४०-६० शब्दांमध्ये लिहा. (२)
Answer any one out of the following questions in about 40 to 60 words.
- (क) श्री नारायण जूस व्यवसायाचा मालक आहे. तो आपले उत्पादन दूर ठिकाणी विक्री करण्याचा निर्णय घेतो. त्याची उत्पादने वाहतूक करण्यापूर्वी रस्ते वाहतुकीचा कोणता फायदा त्याच्या मनात होईल?
(पाठ क्र. -५ पहा)
Mr. Narayan is the sole owner of a juice Business. He decides to sell his product to a far off place. What advantage of a Road Transport should come to his mind before transporting his products?
(See Lesson- 5)
- (ख) या विधानांमधून आर्थिक आणि गैर-आर्थिक उपक्रम ओळखा:
(अ) श्री चैतन्य आपल्या देशासाठी फुटबॉल खेळत आहे.
(ब) सुश्री शरण्या एका टेलिव्हिजनमध्ये नृत्य कार्यक्रम पहात आहेत. (पाठ क्र. -१ पहा)
Identify economic and non-economic activity from these statements:
(a) Mr. Chaitanya playing football for his country.
(b) Ms. Sharanya watching a dance program in a Television. (See Lesson- 1)
४. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे १००-१५० शब्दांमध्ये लिहा. (४)
Answer any one out of the following questions in about 100 to 150 words.
- (क) एखाद्या कंपनीने आपली उत्पादने साठवण्यापूर्वी 'वेअरहाउसिंग'चा फायदा म्हणून काय विचारात घ्यावे ते समजावून सांगा. (पाठ क्र. -६ पहा)
Explain what a firm should consider as advantage of 'Warehousing' before storing its products
(See Lesson- 7)
- (ख) खाजगी मर्यादित कंपनीची वैशिष्ट्ये कोणती? हे पब्लिक लिमिटेड कंपनीपेक्षा वेगळे कसे आहे?
(पाठ क्र. -४ पहा)
What are the features of a Private limited Company? How does it differ from Public Limited Company?
(See Lesson- 4)
५. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे १००-१५० शब्दांमध्ये लिहा. (४)
Answer any one out of the following questions in about 100 to 150 words.
- (क) संयुक्त हिंदू कौटुंबिक व्यवसायात 'कर्ता' बरोबर कोणती विशेष वैशिष्ट्ये जोडली जाऊ शकतात?
(पाठ क्र. -३ पहा)
What special features can be associated with 'Karta' in a Joint Hindu Family Business?
(See Lesson- 3)
- (ख) श्री. प्रशांत हे जूट पिशव्या तयार करणारे मध्यम व्यवसायिक आहेत त्यांना खूप दूरवरून पिशविची मागणी आली. त्यांनी रेल्वे वाहतुकीद्वारे बऱ्याच वस्तूंचे वितरण करण्याचा निर्णय घेतला. अशा वाहतुकीच्या मार्गाने कोणते फायदे तुम्हाला दिसतात?
(पाठ क्र. -५ पहा)

Mr. Prashant is a medium sized business owner producing Jute bags. He received an order from a very far place. He decided to deliver a lot of products through rail transport. What advantages you have identified in such a means of transport? (See Lesson- 5)

६. खालीलपैकी कोणताही एक प्रकल्प तयार करा. (६)

(क) समजा आपण एक कर्माचारी अहत् आणि आपणास व्यवस्थापनाने आपल्याला व्यवसाय संस्थेमध्ये 'संप्रेषण(कम्युनिकेशन)' आणि त्यासाठी आधुनिक तंत्रज्ञानाचा कसा वापर केला जाऊ शकतो त्याचे महत्त्व सांगून अहवाल तयार करण्यास सांगितले आहे असे समजून अहवाल तयार करा

(पाठ क्र. -७ पहा)

If you are a worker and management have asked you to produce a report outlining the importance of 'Communication' in a business organization and how modern technology can also be used to achieve this. Prepare a report on this. (See Lesson- 7)

(ख) आपल्या जवळील कोणत्याही उद्योगाला भेट द्या व त्या उद्योगास मदत करणारे "व्यापार सहाय्यक सेवा" ओळखा. त्या उद्योगास सहाय्य करणाऱ्या कोणत्याही तीन व्यापार सहाय्यक सेवा 'चा तपशीलवार अहवाल तयार करा. (पाठ क्र. -२ पहा)

Go to any Industry located near your place. Identify the 'aids-to-trade' which help that industry. Prepare a detailed report of any three 'aids-to-trade' that is supporting that industry.

(See Lesson-2)

गृह विज्ञान

Home Science (216) शिक्षक अंकित मूल्यांकन पत्र Tutor Marked Assignment

कमाल गुण: २०
Max.Marks: 20

- टीप: (v) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. प्रत्येक प्रश्नांसाठीचे गुण संबंधित प्रश्नासमोर दिले आहेत.
- Note:** (ix) All questions are compulsory. The marks allotted for each question are given at same place.
- (x) उत्तरपत्रिकेच्या पहिल्या पृष्ठावर आपले नाव, नावनोंदणी क्रमांक, अभ्यास केंद्राचे नाव आणि विषय लिहा.
- (vi) Write your name enrollment numbers, AI name subject on the top of the first page of the answer sheet.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ४०-६० शब्दांमध्ये लिहा. (२)
- (अ) मीताला अनोळखी लोकांशी बोलणे आवडते. तिच्यातील हे वैशिष्ट्य लक्षात घेऊन तिला व्यवसायासाठी उपयुक्त असे दोन पर्याय सुचवा. (पाठ क्र. -१ पहा)
Meeta loves to talk to strangers. Keeping this characteristic of her in mind, suggest two career options suitable for her. (See Lesson 1)
- (ब) चपाती आणि ब्रेड बनवण्यासाठी कोणत्या दोन पद्धती आहेत? त्या पद्धतीं मध्ये असणारा एक फायदा आणि एक तोटा लिहा, त्या पद्धतीं मुळे अन्न पदार्थांच्या कोणत्या पोषक घटकांवर काय परिणाम होतो ? (पाठ क्र. -४ पहा)
What are the methods of cooking the chapatti and the bread? Write one advantage and one disadvantage which are common for both the methods. What is the effect of these two methods on any two nutrients in each food item? (See Lesson 4)
२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ४०-६० शब्दांमध्ये लिहा. (२)
- Answer any one of the following questions in about 40-60 words.
- (अ) आपल्या क्षेत्रात उपलब्ध स्थानिक खाद्यपदार्थांची ओळख पटवा आणि खालील सारणी पूर्ण करा- (पाठ क्र. -२ पहा)
Identify food items locally available in your area and complete the following table-
(See Lesson-2)

अ. क्र. Sl. No.	खाद्यपदार्थातील पोषक तत्वे Nutrient in the food	खाद्यपदार्थाचे नाव Name of food item
१.	तंतूमय पदार्थ आणि क जीवनसत्व Fiber and vitamin C	१.
		२.
२.	प्रथिने आणि कॅल्शियम Protein and calcium	१.
		२.
३.	तंतूमय पदार्थ आणि लोह Fiber and iron	१.
		२.
४.	चरबी आणि अ जीवनसत्व Fat and vitamin A	१.
		२.
५.	ब जीवनसत्व आणि लोह Vitamin B and iron	१.
		२.

- (ब) चमच्यांनी भरलेल्या ड्रॉवरमध्ये चाकू शोधताना कुमकुमचे बोट कापते तिचा रक्तस्त्राव थांबविण्यासाठी आपण कोणते प्रथमोपचार कराल? अशा घटनेची पुनरावृत्ती होऊ नये म्हणून आपण तिला कोणत्या दोन सावधगिरी सुचवाल?

(पाठ क्र. -१३ पहा)

Kumkum cuts her finger while searching for a knife in a drawer full of spoons. What first aid will you give to stop the bleeding? What two precautions will you suggest her not to repeat such incidence?

(See Lesson-13)

३. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ४०-६० शब्दांमध्ये लिहा. (२)
Answer any one of the following question in about 40-60 words.

- (अ) बिस्किट विकत घेताना तुम्ही पॅकेटवर कोणती महत्वाची माहिती तपासाल आणि बटाटा खरेदी करताना तुम्ही कोणत्या दोन मुद्द्यांचा विचार कराल? प्रत्येक प्रकरणात एक मुद्दा लिहा ज्यावर आपण खाद्यपदार्थ नाकारू शकाल ?

(पाठ क्र. -२२ पहा)

While buying biscuit, which who important information will you check on its packet and what two points will you consider while buying potato? Write one point in each case on which you will reject the food item. Justify your answer.

(See Lesson- 22)

- (ब) पाणी साचल्यामुळे होणाऱ्या चार रोगांचे नाव द्या ज्याचा आपल्या समुदायावर परिणाम होऊ शकतो. आपल्या परिसरात पाण्याचा साठा रोखण्यासाठी चार उपाय लिहा.

(पाठ क्र. -६, ७, ८ पहा)

Write four ways to prevent water logging in your area. Name four diseases which might affect your community due to water logging.

(See Lesson-6,7,8)

४. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे १००-१५० शब्दांमध्ये लिहा. (४)

Answer any one of the following questions in about 100 to 150 words.

- (अ) तेरा (१३) वर्षाची मीरा आणि दहा वर्षाचा मनोज हे भावंडे आहेत. त्यांच्याबद्दल पुढील उत्तर द्या.

- I. दोन्हीची अंदाजे आदर्श उंची आणि वजन किती असावे
- II. दोघांच्या दात विकासाबद्दल तपशीलवार लिहा
- III. कोणती भौतिक वैशिष्ट्ये केवळ मीरामध्ये दिसून येतील
- IV. त्यांनी कोणती चार मूल्ये विकसित केली पाहिजेत? आपले उत्तर समायोजित करा.

(पाठ क्र. - १८, २०, २१ पहा)

Thirteen (13) year Mira and 10 year old Manoj are siblings. Answer the following about them.

- I. What should be the approximate ideal height and weight of both
- II. Write in detail about the tooth development in both
- III. Which physical features will appear in Mira only
- IV. Which four values they must develop? Justify your answer

(See Lesson-18,20,21)

- (ब) समीरा तिच्या गरोदरपणाच्या दुसऱ्या तिमाहीत आहे. पुढील प्रत्येकासाठी आपण तिला कोणत्या दोन सूचना द्याल-

- I. तिचे जेवण
- II. वैद्यकीय तपासणी
- III. व्यायाम आणि विश्रांती
- IV. नवीन बाळासाठी तयारी

(पाठ क्र. - १७ पहा)

Samira is in her second trimester of pregnancy. Whic two suggestions you will give for each of the following-

- I. Her food
- II. Medical Checkups
- III. Exercise and rest
- IV. Preparation for the new baby

(See Lesson-17)

५. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे १००-१५० शब्दांमध्ये लिहा. (४)

Answer any one of the following questions in about 100 to 150 words.

अ) पुढील प्रत्येक क्रियेतील पद्धतींचे वर्णन करा-

- I. हाताने टॉवल्स धुणे
- II. रेशीम साडीवरील आमटीचे डाग काढणे
- III. पांढरा सूती शर्ट धुऊन इस्त्री करणे
- IV. बाइंडिंग किंवा मार्बलिंग पद्धतीने रंगविण्यासाठी फॅब्रिक बांधणे

(पाठ क्र. -९, ११ पहा)

Describe methods to be followed during the following-

- I. Washing towels by hand
- II. Removing curry stain from a silk sari
- III. Washing and ironing a white cotton shirt
- IV. Tying a fabric for dyeing using binding or marbling method

(See Lesson-9,11)

ब) पुढील प्रत्येक क्रियेतील प्रक्रियेचे वर्णन करा.

- i) सॅटिन कापड विणणे
- ii) कपड्यांवर ब्लॉक प्रिंटिंग करणे
- iii) यार्न स्टेज वर रंगवणे
- iv) सूत कातणे

(पाठ क्र. -१०, ११ पहा)

Describe the process of involved in each of the following.

- i) Making satin wave
- ii) Block printing on fabric
- iii) Yarn stage dyeing
- iv) Spinning of yarn

(See Lesson-10,11)

६. खालीलपैकी कोणताही एक प्रकल्प तयार करा.

Prepare any one project out of those given below:

(6) (4x1½)

अ) सपनाने नुकतीच उच्च माध्यमिक पूर्ण केली आहे. तिचे वडील एका कारखान्यात काम करतात आणि आई घरकाम करते. तिचे दोन धाकटे भाऊ इयत्ता आठवी व पाचवीत शिकतात.

सपनाला मदत करा:

१. घरात शौचालय बांधण्यासाठी तिच्या वडिलांना राजी करा (गरज, फायदे, समाजासाठी फायदे)
२. बांधानी चे कौशल्य फायदेशीरपणे वापरण्यासाठी तिच्या आईस प्रोत्साहित करा
३. दीर्घ आजारामुळे शाळेत न जाऊ शकलेल्या तिच्या भावाला (इयत्ता आठवी) परीक्षेच्या तयारीसाठी (आत्मविश्वास वाढवणे, वेळ व्यवस्थापन, अभ्यासाचे कौशल्य) मदत करा
४. वारंवार अतिसाराचा त्रास होत असलेल्या तिच्या धाकट्या भावासाठी आहार चार्ट तयार करा (पोषक तत्त्व आणि ओआरएस)

Sapna has just finished her senior secondary. Her father works in a factory and mother is a home maker. She has two younger brothers studying in class VIII and V. Help Sapna to

1. Convince her father to construct a toilet at home (needs, advantages, benefits to community)
2. Encourage her mother to use her skill of tie-n-dye profitably

3. Prepare her brother (class VIII) for his exams after missing school due to long illness(confidence building, time management, study skills)
4. Prepare a diet chart for her younger brother who frequently suffers from diarrhea (nutrients needed and ORS)

(ब) आपला धाकटा भाऊ प्रथमच दूध, अंडी आणि ब्रेड खरेदी करायला बाहेर पडला आहे. खालील गोष्टींसाठी त्याला मदत करा:

1. दर्जेदार उत्पादन खरेदी करण्यासाठी आपण त्याला कोणत्या चार सूचना द्याल?
2. ब्रेडवरील लेबल तपासण्यासाठी तुम्ही त्याला कोणती आवश्यक माहिती सांगाल?
3. त्याला पंखा (फॅन) व औषधांच्या पॅकेट वरील लेबल वर सारखीच माहिती मिळेल का? आपले उत्तर समायोजित करा.
4. जर तुम्ही त्याला २०० रुपये दिले तर ५० रुपये प्रति लिटर प्रमाणे एक लिटर दूध, ५ रुपये प्रति अंडा प्रमाणे ६ अंडे आणि एक ब्रेड पॅकेट ४० रुपये खरेदी करून तो तुम्हाला किती पैसे परत करेल.
Your younger brother is going out to buy milk, egg and bread for the first time. Help him for the followings:
 1. What four instructions will you give him to buy quality product?
 2. What essential information will you tell him to check label on the bread?
 3. Will he find the same information on a label on a fan and on a packet of medicine? Justify your answer.
 4. If you have give him Rs 200/ to buy one litre milk @ Rs 50/- per 'litre, 6eggs @ Rs 5/ pereg and one bread @ Rs 40/ per packet. How much money he will return you.

मानसशास्त्र
Psychology (222)
शिक्षक अंकित मूल्यांकन पत्र
Tutor Marked Assignment

कमाल गुण: २०
Max.Marks: 20

- टीप: (vi) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. प्रत्येक प्रश्नांसाठीचे गुण संबंधित प्रश्नासमोर दिले आहेत.
- Note:** (xi) All questions are compulsory. The marks allotted for each question are given at same place.
- (xii) उत्तरपत्रिकेच्या पहिल्या पृष्ठावर आपले नाव, नावनोंदणी क्रमांक, अभ्यास केंद्राचे नाव आणि विषय लिहा.
- (vii) Write your name enrollment numbers, AI name subject on the top of the first page of the answer sheet.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ४०-६० शब्दांमध्ये लिहा. (२)
Answer any one of the following questions in about 40-60 words.

- (अ) आठवण आणि मान्यता यातील फरक उदाहरणासहित स्पष्ट करा. (पाठ क्र. -६)
Differentiate between recall and recognition with the help of an example. (Lesson 6)
- (ब) वृद्धावस्थेच्या समस्यांना सामोरे जाण्यासाठी कोणतेही चार उपाय सुचवा. (पाठ क्र. -१२)
Suggest any four coping strategies to deal with the problems of old age. (Lesson 12)

२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ४०-६० शब्दांमध्ये लिहा. (२)
Answer any one of the following questions in about 40-60 words.

- (अ) आपण सहसा हे पाहतो की २-३ वर्षांची मुले कधीही आणि कोठेही हट्ट करतात, मुलांचे असे वर्तन एका उदाहरणासह परिभाषित करा. (पाठ क्र. -१०)

We often see children as young as 2-3 years old throw tantrums anytime and anywhere.
Define such behavior of children with one example.

- (ब) संवादाच्या वेगवेगळ्या प्रकारांवर चर्चा करा. (पाठ क्र. -१४)
Discuss the different ways of communication. (Lesson 14)

३. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ४०-६० शब्दांमध्ये लिहा. (२)
Answer any one of the following questions in about 40-60 words.

- (अ) स्नेहाला खेळायला तिच्या मित्रांसह बाहेर जाण्याची इच्छा आहे पण त्याचवेळी तिला कामावरून शहराबाहेर जाणाऱ्या वडिलांसोबत देखील वेळ घालवायचा आहे. तिला कोणत्या प्रकारच्या दुविधेचा सामना करावा लागत आहे? चर्चा करा.

(पाठ क्र. -१८)

Sneha wants to go out with her friends to play but at the same time she wants to spend time with her father who is going out of the city for work. What kind of conflict is she facing? Discuss.

- (ब) समजातीय आणि समलक्षणीय मध्ये उदाहरणासहित फरक स्पष्ट करा. (पाठ क्र. -९)
Differentiate between genotype and phenotype with the help of an example. (Lesson 9)
४. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे १००-१५० शब्दांमध्ये लिहा. (४)
Answer any one of the following questions in about 100-150 words.
- (अ) तुमचा मित्र ताणतणावात आहे कारण त्याने आगामी परीक्षेसाठी चांगली तयारी केली नाही. आपण त्याला तणावातून सामोरे जाण्यासाठी कोणती रणनीती सुचवाल? (पाठ क्र. - १८)
Your friend is under stress because he has not prepared well for the upcoming examination. What strategies would you suggest him to deal with stress? (Lesson 18)
- (ब) चांगले आरोग्य मिळविण्यासाठी कोणती भिन्न वागणूक अवलंबली जाऊ शकते? (पाठ क्र. - १९)
What are the different behaviour that can be adopted to have good health? (Lesson 19)
५. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे १००-१५० शब्दांमध्ये लिहा. (४)
Answer any one of the following questions in about 100-150 words.
- (अ) लोकांमध्ये एकट्यापेक्षा गटात निर्णय घेताना टोकाची पावले उचलायची प्रवृत्ती का असते? असे का होते? (पाठ क्र. -१३)
Why do people have a tendency to take extreme steps while taking decision in group than alone? Why does this happen? (Lesson 13)
- (ब) दहावी पूर्ण झाल्यानंतर विशिष्ट करिअरची निवड करताना आपण कोणते मुद्दे ध्यानात ठेवणार आहात? (पाठ क्र. -२०)
What points will you keep in mind while choosing a particular career after completing class 10th? (Lesson 20)
६. खालीलपैकी कोणताही एक प्रकल्प तयार करा. (६)
Prepare any one project out of the given below.
- (अ) आपल्या आरोग्यावर होणाऱ्या प्रदूषणाच्या परिणामाबद्दल अहवाल लिहा आणि त्यावर नियंत्रण ठेवण्याचे मार्ग सुचवा. (२००-३०० शब्द) (पाठ क्र. -२३)
Write a report on the effects of pollution on your health and suggest ways to control it. (200-300 words) (Lesson 23)
- (ब) नियमितपणे योगाभ्यास करणाऱ्या पाच लोकांना भेटा आणि उत्तम जीवनशैली मिळविण्यात योगाची कशी मदत होते हे जाणून घेण्याचा प्रयत्न करा. त्यावर सुमारे २००-३०० शब्दांमध्ये अहवाल तयार करा. (पाठ क्र. -२५)

Meet any five people who practice Yoga on a regular basis and try to find out how yoga helps in attaining a better lifestyle. Prepare a report in about 200-300 words on the same
(Lesson -25)

भारतीय संस्कृती आणि वारसा (आयसीएच)
Indian Culture & Heritage (223)
शिक्षक अंकित मूल्यांकन पत्र
Tutor Marked Assignment

कमाल गुण: २०
Max.Marks: 20

- टीप: (vii) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. प्रत्येक प्रश्नांसाठीचे गुण संबंधित प्रश्नासमोर दिले आहेत.
- Note:** (xiii) All questions are compulsory. The marks allotted for each question are given at same place.
- (xiv) उत्तरपत्रिकेच्या पहिल्या पृष्ठावर आपले नाव, नावनोंदणी क्रमांक, अभ्यास केंद्राचे नाव आणि विषय लिहा.
- (viii) Write your name enrollment numbers, AI name subject on the top of the first page of the answer sheet.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ४०-६० शब्दांमध्ये लिहा. (२)

Answer any one of the following questions in about 40-60 words.

- (अ) इतिहासाचे अचूक आकलन कोणत्या दोन गोष्टींवर अवलंबून आहे? विश्लेषण करा. (पाठ क्र. -3)
Correct understanding of history depends on which two things? Analyse (Lesson 3)
- (ब) हस्तलिखिते म्हणजे काय? कोणत्या प्रकारच्या वस्तू आहेत ज्यावर जुनी हस्तलिखिते लिहिली आहेत? विश्लेषण करा..

(पाठ क्र. -3)

What are Manuscripts? What are the different kinds of objects on which old manuscripts are written? Analyse.

(Lesson 3)

२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ४०-६० शब्दांमध्ये लिहा. (२)

Answer any one of the following questions in about 40-60 words.

- (अ) हडप्पाच्या शहरी संस्कृतीची कोणतीही दोन वैशिष्ट्ये तपासून पहा. (पाठ क्र. -३ पहा)
Examine any two features of urban culture of Harappans. (Lesson 3)
- (ब) हडप्पाच्या मुख्य व्यवसायातील कोणत्याही दोन वैशिष्ट्यांची तपासणी करा. (पाठ क्र. -३ पहा)
Examine any two features of main occupations of Harappans. (Lesson 3)

३. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ४०-६० शब्दांमध्ये लिहा. (२)

Answer any one of the following questions in about 40-60 words.

- (अ) पल्लव हे कला आणि वास्तु कलेचे उत्तम संरक्षक होते असा निष्कर्ष कसा काढता येईल? (पाठ क्र. -3 पहा)

How can one conclude that pallavas were great patrons of art and architecture.

(Lesson 3)

- (ब) चोला हे कला आणि वास्तूचे उत्तम संरक्षक होते असा निष्कर्ष कसा काढता येईल? (पाठ क्र. -3 पहा)
How can one conclude that pallavas were great patrons of art and architecture. (Lesson 3)

४. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे १००-१५० शब्दांमध्ये लिहा. (४)
Answer any one of the following questions in about 100-150 words.
- (अ) दिल्ली सुलतानाच्या अधिपत्याखालील समाजातील पुजारी, शहरातील लोक, व्यापार आणि धार्मिक परिस्थितीत काय बदल झाले? विश्लेषण करा. (पाठ क्र. ४)
What changes took place in priests, town people, trade and religious conditions of the society under Delhi sultanth? Analyse (Lesson 4)
- (ब) इस्लामच्या चार मूलभूत तत्वांपैकी कोणत्याही एकाचे विश्लेषण करा. (पाठ क्र. - ४)
Analyse any of the four fundamental principles of Islam (Lesson 4)
५. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे १००-१५० शब्दांमध्ये लिहा. (४)
Answer any one of the following questions in about 100-150 words.
- (अ) भक्ती आंदोलन इतके लोकप्रिय कसे झाले? आपल्या उत्तराचे समर्थन करण्यासाठी कोणतीही चार कारणे सांगा. (पाठ क्र. -४)
How did the Bhakti Movement became so popular? Exercise any four reasons to support your answer. (Lesson 4)
- (ब) मध्ययुगीन काळात संगीताच्या विकासाचा शोध घ्या. या काळात विकसित झालेल्या विविध संगीत शाळेचे थोडक्यात वर्णन करा. (पाठ क्र. -४)
Trace the development of music during Medieval India. Give brief distription of different schoolsof music that developed during this period. (Lesson 4)
६. खालीलपैकी कोणताही एक प्रकल्प तयार करा. (६)
Prepare any one project out of the given below.
- (अ) शतक बदलल्यानंतर देखील, स्त्रियांच्या स्थितीबद्दल फारसा बदल झाला नाही. मुलीचा जन्म दुर्दैवी मानला जात असे. मुलींचे लहानपणात लग्न होत असे. बहुपत्नीत्वास परवानगी होती. स्त्रियांना मालमत्ता किंवा घटस्फोटाचा अधिकार नव्हता. (पाठ क्र. -५)
By the turn of the century, the condition of women had little to be happy about. The birth of a girl child was considered to be unfortunate. Girls were merried in childhood. Polygany was permitted. Women had no right to property or divorce. (Lesson 5)
- i. कमीतकमी चार सामाजिक आणि धार्मिक सुधारकांची नावे सांगा.
Identify atleast four social and religious reformers.
- ii. समाजासाठी त्यांच्या योगदानाचा आणि त्याचे परिणाम काय आहेत याचा अहवाल द्या.
Make a report of their contribution for the society and what were their results
- (ब) सरकारच्या धोरणांवर आणि मुख्य सामाजिक आणि आर्थिक मुद्द्यांवर चर्चा, टीका आणि भाष्य करून ब्रिटीशविरोधी भावनांचा प्रसार करण्यात वर्तमानपत्रांनी महत्त्वपूर्ण भूमिका बजावली. यामुळे अखिल भारतीय जनजागृती करण्यात आणि भारतीय लोकांना महत्त्वपूर्ण राजकीय शिक्षण देण्यात मदत झाली. (पाठ क्र. -४)
The newspapers played a significant role in the dissemination of anti British feelings by discussing,criticising and commenting on government policies and on major social and economic issues.This helped in promoting all India consuiousness and in giving important political education to the people of India. (Lesson 4)

- i जनमत तयार करण्यासाठी वर्तमानपत्रांच्या भूमिकेची कोणतीही दोन कारणे सूचीबद्ध करा.
List any two reasons for role of newspapers in shaping public opinion.
- ii भारतात जण जागृती करण्यासाठी वृत्तपत्रांनी कशी मदत केली ?
How does newspapers help to bring about on awaking of Indians?
- iii. भारतातील वेगवेगळ्या राज्यांमधून प्रकाशित झालेल्या वेगवेगळ्या वर्तमानपत्रांचा अहवाल तयार करा.
Make a report of different newspapers published from different states on India.

लेखाकर्म
Accountancy (224)
शिक्षक अंकित मूल्यांकन पत्र
Tutor Marked Assignment

कमाल गुण: २०
Max.Marks: 20

- टीप: (viii) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. प्रत्येक प्रश्नांसाठीचे गुण संबंधित प्रश्नासमोर दिले आहेत.
- Note:** (xv) All questions are compulsory. The marks allotted for each question are given at same place.
- (xvi) उत्तरपत्रिकेच्या पहिल्या पृष्ठावर आपले नाव, नावनोंदणी क्रमांक, अभ्यास केंद्राचे नाव आणि विषय लिहा.
- (ix) Write your name enrollment numbers, AI name subject on the top of the first page of the answer sheet.

१.(क) लेखा समीकरणात आपण प्रीपेड विमा कसा दर्शवू शकता? जर रु. २८००/- प्राप्त झाले, त्याचा लेखा समीकरणात काय परिणाम होईल?

(पाठ क्र. -४ पहा)(२ गुण)

How can you show Prepaid Insurance in the Accounting Equation? If commission worth Rs. 2800/- is received, what will be its effect in the Accounting Equation?

(Lesson 4)(2 Marks)

(ख) पुढील माहितीवरून मेसर्स स्टेनली लेदर शूज अहमदाबादचे क्रेडिट व्हाउचर तयार करा.

२०१५	रुपये
१७ एप्रिल लेदर पिशव्या रोख विकल्या रोख मेमो क्रमांक: ५१४	५८००
२४ एप्रिल त्यागी अँड कंपनीकडून खात्यात रोख रक्कम मिळाली रोख पावती क्रमांक: ३८	४२००

(पाठ क्र. -५ पहा) (२ गुण)

From the following information prepare Credit Voucher of M/s Stanley Leather shoes Ahmedabad.

2015	Rs.
April 17 Sold leather bags for cash vide Cash Memo No.: 514	5800
April 24 Received cash from Tyagi & Co. on account vide Cash receipt No.: 38	4200

(Lesson 5) (2 Marks)

२.(क) गोईंग कन्सर्न कॉन्सेप्ट म्हणजे काय?

(पाठ क्र. -२ पहा))(२ गुण)

What does the Going Concern Concept say?

(Lesson 2)(2 Marks)

(ख) लेखा माहिती वापरणारे म्हणून तुम्ही 'जमाकर्ता' व 'प्रोप्रायटर' कसे समजावून सांगाल?

(पाठ क्र. -१ पहा) (२ गुण)

How can you explain 'Creditors' and 'Proprietors' as users of accounting information?

(Lesson 1)(2 Marks)

३.क) काय 'भांडवल' बाह्य दायित्व म्हणून मानले जाऊ शकते? का?

(पाठ क्र. -३ पहा) (२ गुण)

Can 'Capital' be considered as External Liability? Why?

(Lesson 3)(2 Marks)

(ख) या व्यवहारात खात्यांचा प्रकार ओळखा: मुद्रण आणि स्टेशनरीसाठी दिले रु. १२५००/-

(पाठ क्र. -५ पहा) (२ गुण)

Identify the type of accounts in this transaction: Paid for Printing & Stationary
Rs. 12,500/-

(Lesson 5)(2 Marks)

४.क) श्री अखिलने दुकान उघडले. खाली त्याचा व्यवहाराचा तपशील आहे

८ जानेवारी माल खरेदी केला रु. २०,०००

१० जानेवारी रोख वस्तूची विक्री रु. ८२,०००

२१ जानेवारी वीज बील भरले रु. ३,५६०

२२ जानेवारी कार्यालय फर्निचर खरेदी रु. १०,५००

अखिलच्या प्रत्येक व्यवहारावर परिणाम होत असलेल्या खात्यांची शीर्षके आणि लेखा प्रकार सांगा.

(पाठ क्र. -५ पहा)(४ गुण)

Mr. Akhil opened a shop. The following are his business transactions:

Jan 8 Purchased goods Rs. 20,000

Jan 10 Sold goods for cash Rs. 82,000

Jan 21 Paid Electricity charges Rs. 3560

Jan 22 Bought Office furniture Rs. 10,500

State the titles of accounts and types of Accounts that is affecting each transaction of

Mr. Akhil.

(Lesson 5)(4 Marks)

किंवा/OR

(ख) खालीलपैकी मालमत्ता, दायित्व आणि भांडवल सूचीबद्ध करा.

(पाठ क्र. - ३ पहा) (४ गुण)

तपशील	
भांडवल	
बँक	
जमाकर्ता	
प्रीपेड भाडे	
अक्षय (कर्जदार)	
रोख	
बँक ओव्हरड्राफ्ट	
थकबाकी वेतन	

List out the Assets, Liabilities and Capital from the following.

(Lesson 3)(4 Marks)

Particulars	
Capital	
Bank	
Creditors	
Prepaid Rent	
Akshay (Debtor)	
Cash-in-hand	
Bank Overdraft	
Outstanding Salaries	

५.(क) खाली दिलेल्या यादीतून महसूल व खर्च वर्गीकृत करा.

(पाठ क्र -३ पहा)(४ गुण)

तपशील	
विक्री	
महसूल	
दूरध्वनी भाडे	
स्टेशनरी	
पगार	
दिलेले व्याज	
मिळालेला कमिशन	
प्राप्त लाभांश	

From the list given below, classify Revenue and Expense.

(Lesson 3) (4 marks)

Particulars	
Sales	
Revenue	
Telephone rent	
Stationary	
Salaries	
Interest paid	
Commission received	
Dividend received	

(ख) लेखा संकल्पना असे गृहीत धरते की सर्व व्यवसाय व्यवहार आर्थिक दृष्टीने व्यक्त केले जाणे आवश्यक आहे. या संकल्पनेचे महत्त्व काय आहे?

(पाठ क्र. -२ पहा) (४ गुण)

An Accounting Concept assumes that all business transactions must be expressed in monetary terms. What is the significance of this concept?

(Lesson 2)(4 Marks)

६.(क) जवळपासच्या कोणत्याही व्यवसाय प्रतिष्ठानला भेट द्या आणि त्या "दुहेरी पैलू संकल्पना" कशी वापरतात याचा अहवाल तयार करा. किमान ८ व्यवहारांचे विश्लेषण करा.

(पाठ क्र. -२ पहा)(६ गुण)

Visit any nearby business establishment and prepare a report of how "Dual Aspect Concept" is followed by that concern. Minimum of 8 transactions are to be analysed.

(Lesson 2) (6 marks)

(ख) कोणत्याही दुकानात जा. त्या संस्थेला अकाउंटिंग वेगवेगळ्या प्रकारे कशी मदत करते याचा एक प्रकल्प तयार करा. (सहा फायद्यांचा तपशील आवश्यक)

(पाठ क्र. -१ पहा) (६ गुण)

Go to any shop. Prepare a Project of how Accounting helps that organization in different ways. (Details of six advantages are needed)

(Lesson 1)(6 Marks)

चित्रकला
Painting (225)
शिक्षक अंकित मूल्यांकन पत्र
Tutor Marked Assignment

कमाल गुण: २०
Max.Marks: 20

- टीप: (ix) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. प्रत्येक प्रश्नांसाठीचे गुण संबंधित प्रश्नासमोर दिले आहेत.
- Note:** (xvii) All questions are compulsory. The marks allotted for each question are given at same place.
- (xviii) उत्तरपत्रिकेच्या पहिल्या पृष्ठावर आपले नाव, नावनोंदणी क्रमांक, अभ्यास केंद्राचे नाव आणि विषय लिहा.
- (x) Write your name enrollment numbers, AI name subject on the top of the first page of the answer sheet.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ४०-६० शब्दांमध्ये लिहा. (२)
Answer any one of the following questions in about 40-60 words.
- (अ) प्रभाववाद म्हणजे काय? प्रभाववादच्या चार अग्रणी कलाकारांचे नाव लिहा. (पाठ क्र.-६)
What is impressionism? write four pioneering artists name of Impressionism (Lesson 6)
- (ब) मोनेटने त्याच्या 'वॉटर लिलीज' या पेंटिंगमध्ये कशावर लक्ष केंद्रित केले? (पाठ क्र.-६)
What did Monet focus in his painting 'Water Lilies'. (Lesson 6)
२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ४०-६० शब्दांमध्ये लिहा. (२)
Answer any one of the following questions in about 40-60 words.
- (अ) 'वॉटर लिलीज' या पेंटिंगची तीन महत्वाची वैशिष्ट्ये लिहा. (पाठ क्र. -६)
Write three important features of the painting 'Water Lilies'; (Lesson 6)
- (ब) कलाकार एंगुस्ते यांनी केलेली एक कलाकृती लिहा. त्या कलाकृतीच्या माध्यमातून तो काय संदेश देत आहे
Write one art work done by Artist Anguste. What he is going to give the message through the same artwork.
३. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ४०-६० शब्दांमध्ये लिहा. (२)
Answer any one of the following questions in about 40-60 words.
- (अ) एडगर देगास बद्दल दोन ओळी लिहा आणि त्यांची एक पेंटिंग चिटकवून त्याचे नाव लिहा.
Write two lines about Edgar Degas and also paste one of his painting and write the name of the same.
- (ब) देगासच्या चित्रकलेची मुख्य चार वैशिष्ट्ये लिहा. (पाठ क्र. -६)
Write the main four features of the painting of Degas. (Lesson 6)
४. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे १००-१५० शब्दांमध्ये लिहा. (४)
Answer any one of the following questions in about 100-150 words.
- (अ) क्यूबिझमचे जनक म्हणून कोणाला ओळखले जाते आणि का? सिद्ध करा. (पाठ क्र. ७)
Who is known as Father to Cubism and why? Justify it? (Lesson 7)

- (ब) सेझानची चित्रकला शैली स्पष्ट करा. कला क्षेत्रात त्यांचे योगदान लिहा. (पाठ क्र. - ७)
Explain the painting style of Cezanne write his contribution in the field of Art (Lesson 7)
५. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे १००-१५० शब्दांमध्ये लिहा. (४)
Answer any one of the following questions in about 100-150 words.
- (अ) व्हॅन गॉग त्याच्या 'स्टारी नाईट' चित्रात आकाश कसे चित्रित केले आहे? (पाठ क्र. -६)
How does Van Gogh represents the sky in his painting 'Starry Night'? (Lesson 6)
- (ब) समकालीन भारतीय कलेच्या विकासात प्रमुख योगदान देणाऱ्या चार कलाकारांबद्दल लिहा. (पाठ क्र. -९)
Write four Pioneers of Contemporary Indian Art and their contribution of the area of art. (Lesson 9)
६. खालीलपैकी कोणताही एक प्रकल्प तयार करा. (६)
Prepare any one project out of the given below.
- (अ) रेखांकन आणि चित्रकलेसाठी वापरली जाणारी भिन्न साधने आणि सामग्रीची नावे लिहा. त्याशी संबंधित चित्रे काढा किंवा चिटकवा.
Write the different tools and materials' name to be used in drawing and painting. Draw or paste the photos of the same.
- (ब) मानवनिर्मित आणि नैसर्गिक वस्तूंमध्ये काय फरक आहे? मानवनिर्मित आणि नैसर्गिक प्रत्येकी किमान दोन वस्तू काढा.
What are the difference between man made and natural objects ? Draw atleast two of each of the man made objects and natural objects.

डेटा एंट्री ऑपरेशन्स
Data Entry Operations (229)
शिक्षक अंकित मूल्यांकन पत्र
Tutor Marked Assignment

कमाल गुण: २०
Max.Marks: 20

- टीप: (x) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. प्रत्येक प्रश्नांसाठीचे गुण संबंधित प्रश्नासमोर दिले आहेत.
- Note:** (xix) All questions are compulsory. The marks allotted for each question are given at same place.
- (xx) उत्तरपत्रिकेच्या पहिल्या पृष्ठावर आपले नाव, नावनोंदणी क्रमांक, अभ्यास केंद्राचे नाव आणि विषय लिहा.
- (xi) Write your name enrollment numbers, AI name subject on the top of the first page of the answer sheet.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ४०-६० शब्दांमध्ये लिहा. (२)
Answer any one of the following questions in about 40-60 words.
- (अ) उच्च स्तरीय आणि निम्न स्तरीय भाषांमध्ये फरक करा. (पाठ क्र.-१)
Differentiate between high level and low level languages. (Lesson 1)
- (ब) संकलक आणि दुभाषक यांच्यात फरक करा (पाठ क्र.- १)
Differentiate between compiler and interpreter. (Lesson 1)
२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ४०-६० शब्दांमध्ये लिहा. (२)
Answer any one of the following questions in about 40-60 words.
- (अ) झुबैदाला तिच्या संगणकावर एक प्रिंटर बसवायचा आहे. ती तिचे कार्य कसे पूर्ण करू शकेल? असे करण्यासाठी लागणारे टप्पे तपशीलवार लिहा. (पाठ क्र. -२)
Zubaida wants to install a printer on her computer. How can she complete her task? Write the steps to do so. (Lesson 2)
- (ब) निमिशने इंटरनेट वरून एक प्रोग्रामिंग सॉफ्टवेअर डाउनलोड केले आहे. त्याच्या संगणकावर सॉफ्टवेअर स्थापित करण्यात त्याला मदत करा. कार्य पूर्ण करण्यासाठी लागणारे टप्पे तपशीलवार लिहा. (पाठ क्र. -२)
Nimish has downloaded a programming software from the Internet. Help him to install the software on his computer. Write the detailed steps to complete the task. (Lesson 2)
३. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ४०-६० शब्दांमध्ये लिहा. (२)
Answer any one of the following questions in about 40-60 words.
- (अ) पुढील क्रियांसाठी शॉर्टकट की लिहा:
(i) शब्दलेखन आणि व्याकरण तपासणी
(ii) निवडलेला मजकूर कापून टाका
(iii) पुनर्स्थित करा
(iv) पूर्ववत करा
- (पाठ क्र. -३)

Write shortcut(s) for the following actions:

- (i) Spelling and Grammar Check
- (ii) Cut the selected text
- (iii) Replace
- (iv) Undo

(Lesson-3)

(ब) पुढील क्रियांसाठी शॉर्टकट की लिहा:

- (i) पेस्ट करा
- (ii) दस्तऐवजाच्या शीर्षस्थानी जाण्यासाठी
- (iii) पुन्हा करा
- (iv) संपूर्ण कागदपत्र निवडा

Write shortcut key (s) for the following actions:

- (i) Paste
- (ii) To go to the top of the document
- (iii) Redo
- (iv) Select entire document

४. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

(४)

Answer any one of the following questions.

(अ) स्प्रेडशीटची खालील वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा

- (i) रिच कंडिशनल फॉर्मॅटिंग
- (ii) फ्रीज पॅन्स फिचर

(पाठ क्र. ६)

Explain the following features of a spreadsheet

- (i) Rich Conditional Formatting
- (ii) Freeze panes feature

(Lesson-6)

(ब) स्प्रेडशीटची खालील वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा

- (i) ऑटो फॉर्मेट वैशिष्ट्य
- (ii) ऑटो सम(बेरीज) वैशिष्ट्य

Explain the following features of a spreadsheet

- (i) Auto format feature
- (ii) Auto sum feature

५. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

(४)

Answer any one of the following questions.

(अ) स्लाइड सॉर्टर दृश्यापेक्षा प्रेझेंटेशनचे स्लाइड शो दृश्य कसे वेगळे आहे? तपशीलवार सांगा.

(पाठ क्र. -९)

How is slide show view of a presentation different from slide sorter view? Explain in detail.

(Lesson 6)

(ब) MS एक्सेल २००७ मध्ये स्मार्ट आर्ट ग्राफिक्स वैशिष्ट्यावर एक लहान टीप लिहा.

(पाठ क्र. -६, ७ पहा)

Write a short note on smart art graphics feature in MS Excel 2007

(Lesson-6,7)

६. खालीलपैकी कोणताही एक प्रकल्प तयार करा. (६)

Prepare any one project out of the given below.

(अ) आपण अशा कंपनीचे सेल्स मॅनेजर आहात जे सौंदर्यप्रसाधने - साबण, टाल्कम पावडर, मॉइश्चरायझर, डिओडोरंट आणि फेस पॅकचा व्यवसाय करतात. एक्सेल वर्कशीटमध्ये विक्रीचे विश्लेषण तयार करा आणि त्या आधारावर आपल्या कंपनीच्या सर्वात फायदेशीर उत्पादनांना अधोरेखित करणारे सादरीकरण तयार करा.

You are a sales manager of a company that deals in cosmetics - soaps, talcum powder, moisturizer, deodorant and face pack. Prepare a sales analysis in Excel worksheet and then based on that create a presentation highlighting the most profitable products of your company.

(Lesson-6, 7, 8 and 9)

(ब) एक स्वयंसेवी संस्था पूरग्रस्तांसाठी आपल्या शहरातील विविध भागातून देणगी गोळा करित आहे. गोळा केलेल्या वस्तूंमध्ये खेळणी, ब्लँकेट, बेडशीट, कपडे, पादत्राणे, खाद्यपदार्थ (बिस्कीट, वेफर, चॉकलेट्स, ब्रेड) इ. आहेत. सर्व क्षेत्रांमधून संकलित केलेल्या वस्तूंची विस्तृत स्प्रेडशीट तयार करा. त्यानंतर केलेल्या संग्रहाचे विश्लेषण करण्यासाठी एक योग्य चार्ट तयार करा.

An NGO is collecting donations from various parts of your city for flood victims. The items collected are toys, blankets, bed-sheets, clothes, footwear, food items (biscuits, wafers, chocolates, bread) etc. Prepare a comprehensive spreadsheet on the item collected from all areas. Thereafter prepare an appropriate chart analyzing the collection made.

(Lesson-6, 7, 8 and 9)

हिंदुस्थानी संगीत
Hindustani Music (242)
शिक्षक अंकित मूल्यांकन पत्र
Tutor Marked Assignment

कमाल गुण: २०
Max.Marks: 20

- टीप: (xi) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. प्रत्येक प्रश्नांसाठीचे गुण संबंधित प्रश्नासमोर दिले आहेत.
- Note:** (xxi) All questions are compulsory. The marks allotted for each question are given at same place.
- (xxii) उत्तरपत्रिकेच्या पहिल्या पृष्ठावर आपले नाव, नावनोंदणी क्रमांक, अभ्यास केंद्राचे नाव आणि विषय लिहा.
- (xii) Write your name enrollment numbers, AI name subject on the top of the first page of the answer sheet.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ४०-६० शब्दांमध्ये लिहा. (२)
Answer any one of the following questions in about 40-60 words.
- (अ) 'सन + गीत' या शब्दाच्या संयोगाने 'संगीत' बनवले गेले आहे. त्याचा अर्थ समजावून सांगा. (पाठ क्र. -१ पहा)
'Sangeet is formed by combination of words San+geet'- explain the statement (Lesson 1)
- (ब) हिंदुस्थानी संगीतातील मधुर आवाज 'नाद' ची व्याख्या करा. (पाठ क्र. -१ पहा)
Define the melodious sound 'Nada' in Hindustani Music. (Lesson - 1)
२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ४०-६० शब्दांमध्ये लिहा. (२)
Answer any one of the following questions in about 40-60 words.
- (अ) भारताच्या महान संगीतज्ञांनी दिलेली रागाची वैशिष्ट्ये लिहा ज्यांचे भारतीय शास्त्रीय संगीतात आजही अनुसरण केले जाते. (पाठ क्र. -२ पहा)
Write the characteristics of the Raga handed down by the greate muscologists of India and still being followed by the practitioners of Indian classical music. (Lesson - 2)
- (ब) पं. विष्णू नारायण भातखंडे यांच्या म्हणण्यानुसार हिंदुस्थानी संगीताच्या धारा समजावून सांगा. (पाठ क्र. -२ पहा)
Explain the Thatas of Hindustani Music According to Pt.Vishnu Narayan Bhatkhande. (Lesson - 2)
३. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर शब्दांमध्ये लिहा. (२)
Answer any one of the following questions.
- (अ) ताल म्हणजे काय? तालाचे घटक थोडक्यात लिहा. (पाठ क्र. -३ पहा)
What is Tala ? Write in brief the elements of Tala. (Lesson - 3)
- (ब) तालाच्या सुरुवातीच्या मात्राचे नाव लिहा आणि ते उदाहरण द्या जेथे हे चिन्हाद्वारे दाखवले जाते. (पाठ क्र. -३ पहा)
Write the name of the starting Matra of the Tala and give an example where it is shown by the symbol. (Lesson - 3)

४. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सुमारे १००-१५० शब्दांमध्ये उत्तर लिहा. (४)
Answer any one out of the following questions in about 100 to 150 words.
- (अ) ध्रुपद गाण्याच्या विविध प्रकारच्या कलि काय आहेत. प्रत्येक कलिच्या संक्षिप्त टीप लिहा. (पाठ क्र. ४)
What are the different types of Banis of singing Dhupad. Give brief notes of each Banis. (Lesson-4)
- (ब) संगीताचे शिक्षण हे नेहमीच गुरु-शिष्य परंपरेच्या रूपात का होते? वैदिक काळापासून किती प्रकारच्या स्वरांचा (नोट्स)चा उल्लेख आहे. प्रत्येकावर संक्षिप्त टीप लिहा. (पाठ क्र. -५ पहा)
Teaching in music has always been in the form of Guru-Shishya Tradition" - Why ? How many types of notes have mentioned from Vedic Period. Write in brief of each notes. (Lesson - 5)
५. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सुमारे १००-१५० शब्दांमध्ये उत्तर लिहा. (४)
Answer any one of the following questions in about 100 to 150 words.
- (अ) लौकीक संगीतात वापरलेली भिन्न गाणी लिहा. वैदिक काळातील प्रशिक्षण संगीताच्या पद्धतीचा उल्लेख करा. (पाठ क्र. -६ पहा)
Write the different songs used in Laukik Music. Explain the system of training music was followed in Vedic period. (Lesson 6)
- (ब) चार वेदांपैकी अग्रगण्य मानल्या जाणाऱ्या भारतीय संगीताच्या उत्पत्तीचे वर्णन करा. (पाठ क्र. -६ पहा)
Describe the origin of Indian music which has been considered as foremost among the four Vedas. (Lesson-6)
६. खालीलपैकी कोणताही एक प्रकल्प तयार करा. (६)
Prepare any one project out of the given below.
- (अ) वैदिक काळात किती प्रकारची वाद्य उपस्थिती होती. काही वाद्यांची छायाचित्रे गोळा करा आणि या फोटोंसह कोलाज तयार करा.
How many types of musical instrument were present during Vedic period. Collect the photographs of some instruments and make a collage with these photos.
- (ब) तुमच्या जवळच्या ग्रंथालयातून हिंदुस्थानी संगीताच्या सहा प्रसिद्ध संगीतकारांची माहिती गोळा करा आणि त्यांचे छायाचित्र संग्रहित करा आणि ए ४ आकाराच्या पेपरवर चिटकवा आणि संगीत क्षेत्रातील त्यांच्या योगदानाबद्दल देखील लिहा.
Go to your nearest library and collect some information of six famous composers of Hindustani music also collect their picture and paste in a A4 size sheet and also write about their contribution in the field of music.

Carnatic Music (243)

Tutor Marked Assignement

Max Marks : 20

Note :

- (i) All question are compulsory. The Marks allated for the respective questions are mentioned against each question
- (ii) Write your name, enrollment numbers AI name and subject on the first page of the answer sheet.

1. **Answer any one of the following question in about 40-60 words. (2)**
 - a) Why Music has been an inseparable part of daily life? (Lesson - 1)
 - b) Write few names of devotional singers in Carnatic Music form. Write two messages they spread to masses along with devotional songs (Lesson - 1)
2. **Answer any one of the following question in about 40-60 words. (2)**
 - a) Carnatic Music is very distinct in several aspects. Write any two reasons (Lesson - 2)
 - b) Write the reason that Swarasthana known as Dwadasa Swarathana? Name these Dwadasa Swarasthana. (Lesson - 2)
3. **Answer any one of the following in about 40-60 words 2**
 - a) "He was well educated, proficient in Kannada, Sanskrit and Sacred Music", Who is 'he' mentioned here? Write a short note about him. (Lesson - 3)
 - b) Who is known as Grand Father of Music in Carnatic form and why? (Lesson - 3)
4. **Answer any one of the following question in 100-150 words. 4**
 - a) Differentiate between Hecchu Sthayi, Taggu Staiyi and Dattu Varisai. Explain the patterns of the Swara (Lesson - 4)
 - b) Write in brief about Gita, Who composed Pillari Gita, Explain the ragalakshna of Malahari Gita. (Lesson - 4)
5. **Answer any one of the following question in about 100-150 word (4)**
 - a) What are the primary musical forms? Write a brief introduction of Varnam. Mention the name of different types of Varnam.
 - b) Why the Indian mucial instruments have some distinguishing characteristics. Give few reasons that the foreign instruments did not become popular in India. (Lesson - 6)
6. **Prepare any One Project work as given below. (6)**
 - a) Collect six photographs of stringed instruments and paste in A4 size sheet. Write in brief about each of these instruments. Make a collage of different types of string instruments. (Prac. Lesson - 1)
 - b) Render the Swaras with perfection even as a faster tempo. Write the notes of exercise of Jhanta Varisai in 1st speed, 2nd speed and 3rd speed. (Prac. Lesson - 2)

वेदाध्ययनम्

(२४५)

शिक्षक-अङ्कितमूल्याङ्कन-पत्रम्

पूर्णांका : २०

निर्देशा : (i) सर्वे प्रश्ना अनिवार्याः। प्रश्नस्य दक्षिणे पार्श्वे संख्या अङ्कान् निर्दिशति।

(ii) उत्तरपुस्तिकायाः प्रथमपृष्ठे स्वनाम्, अनुक्रमाङ्कसंख्या, शिक्षणकेन्द्रस्य नाम इति सर्वं लेखनीयम्।

१. कस्यचिदेकस्य प्रश्नस्य उत्तरं ४०-६० शब्दात्मकं लिखत- २
(क) 'अपौरुषेयवाक्यं वेद' इति विषयं स्पष्टयत। (दृष्टव्यम्-१, वेदविषयप्रवेशः)
(ख) 'छन्दसः उत्पत्तिविषये का आख्यायिका। लिखत। (दृष्टव्यम्-२, वेदानां कालः पाठप्रकाराः...)
२. कस्यचिदेकस्य प्रश्नस्य उत्तरं ४०-६० शब्दात्मकं लिखत- २
(क) सञ्ज्ञानसूक्तस्य कः ऋषिः, किं छन्दः का च देवता। लिखत।(दृष्टव्यम्-६, सूर्यसूक्तं सञ्ज्ञानसूक्तं च)
(ख) सूर्यसूक्तस्य कः ऋषिः, किं छन्दः का च देवता। लिखत। (दृष्टव्यम्-६, सूर्यसूक्तं सञ्ज्ञानसूक्तं च)
३. कस्यचिदेकस्य प्रश्नस्य उत्तरं ४०-६० शब्दात्मकं लिखत- २
(क) 'व्यवहिताश्च' इति सूत्रं स्पष्टयत। (दृष्टव्यम्-१६, अष्टाध्याय्याः प्रथमद्वितीयौ अध्यायौ)
(ख) 'अवे यजः' इति सूत्रं स्पष्टयत। (दृष्टव्यम्-१७, अष्टाध्याय्याः तृतीयः अध्यायः)
४. कस्यचिदेकस्य प्रश्नस्य उत्तरं १००-१५० शब्दात्मकं लिखत- ४
(क) पूषन्सूक्तस्य सारं स्वशब्दैः लिखत। (दृष्टव्यम्-९, पूषन्सूक्तम् उषस्सूक्तं च)
(ख) उषस्सूक्तस्य सारं स्वशब्दैः लिखत। (दृष्टव्यम्-९, पूषन्सूक्तम् उषस्सूक्तं च)
५. कस्यचिदेकस्य प्रश्नस्य उत्तरं १००-१५० शब्दात्मकं लिखत- ४
(क) 'वहश्च' इति सूत्रं सोदाहरणं व्याख्यात। (दृष्टव्यम्-१७, अष्टाध्याय्याः प्रथमद्वितीयौ अध्यायौ)
(ख) 'द्वितीया ब्राह्मणे' इति सूत्रं सोदाहरणं व्याख्यात।(दृष्टव्यम्-१७, अष्टाध्याय्याः प्रथमद्वितीयौ अध्यायौ)
६. अधोलिखितेषु कमपि एकं विषयमधिकृत्य परियोजना विवरणं लिखत- ६
(क) वैदिकस्वराः के, किं तल्लक्षणम्, के तेषां प्रकाराः, किं वा स्वरस्य अर्थनिर्णये पुण्यार्जने च माहात्म्यम् एते विषया स्वशब्दैः वर्णयत। (दृष्टव्यम्-१, वेदविषयप्रवेशः)
(ख) सूर्य-सञ्ज्ञानसूक्तयौ सारं स्वशब्दैः विस्तरेण वर्णयत। (दृष्टव्यम्-६, सूर्यसूक्तं सञ्ज्ञानसूक्तं च)

संस्कृतव्याकरणम् (२४६)

शिक्षक-अङ्कितमूल्याङ्कन-पत्रम्

पूर्णांका : २०

- निर्देशा : (i) सर्वे प्रश्ना अनिवार्याः। प्रश्नस्य दक्षिणे पार्श्वे संख्या अङ्कान् निर्दिशति।
(ii) उत्तरपुस्तिकायाः प्रथमपृष्ठे स्वनाम्, अनुक्रमाङ्कसंख्या, शिक्षणकेन्द्रस्य नाम इति सर्वं लेखनीयम्।
१. कस्यचिदेकस्य प्रश्नस्य उत्तरं ४०-६० शब्दात्मकं लिखत- २
(क) 'सूत्रक्रमः कः?' स्पष्टयत। (दृष्टव्यम्-१, व्याकरणपरिचयः)
(ख) 'सूत्रस्वरूपम्' लिखत। (दृष्टव्यम्-१, व्याकरणपरिचयः)
२. कस्यचिदेकस्य प्रश्नस्य उत्तरं ४०-६० शब्दात्मकं लिखत- २
(क) 'झलां जश् झशि' इति सूत्रं सोदाहरणं स्पष्टयत। (दृष्टव्यम्-६, अच्सन्धौ यण्-अयवायावादिसंधिः)
(ख) 'एचोऽयवायवः' इति सूत्रं सोदाहरणं स्पष्टयत। (दृष्टव्यम्-६, अच्सन्धौ यण्-अयवायावादिसंधिः)
३. कस्यचिदेकस्य प्रश्नस्य उत्तरं ४०-६० शब्दात्मकं लिखत- २
(क) 'प्रातिपदिक संज्ञाविधायकसूत्रं लिखित्वा' व्याख्यातयं। (दृष्टव्यम्-१०, अजन्तपुल्लिंगे अदंतशब्दरूपाणि)
(ख) 'चुटू' इति सूत्रं व्याख्यात। (दृष्टव्यम्-१०, अजन्तपुल्लिंगे अदंतशब्दरूपाणि)
४. कस्यचिदेकस्य प्रश्नस्य उत्तरं १००-१५० शब्दात्मकं लिखत- ४
(क) 'संबोधने च' इति सूत्रं सोदाहरणं व्याख्यातयं। (दृष्टव्यम्-१९, कारकसामान्यपरिचयः प्रथमाविभक्तिश्च)
(ख) 'प्रातिपादिकार्थं लिङ्गपरिमाणवचनमात्रे प्रथम' इति सूत्रं व्याख्यात।
(दृष्टव्यम्-१९, कारकसामान्यपरिचयः प्रथमाविभक्तिश्च)
५. कस्यचिदेकस्य प्रश्नस्य उत्तरं १००-१५० शब्दात्मकं लिखत- ४
(क) 'कृष्णात् इतरः बलरामः' इति प्रयोगस्य सिद्धिप्रक्रियां लिखन्तु।
(दृष्टव्यम्-२४, उपपदाविभक्तौ द्वितीया तृतीय चतुर्थी पंचमी च)
(ख) 'ग्राम परितः वनम् अस्ति' इति प्रयोगस्य सिद्धिप्रक्रियां लिखन्तु।
(दृष्टव्यम्-२४, उपपदाविभक्तौ द्वितीया तृतीय चतुर्थी पंचमी च)
६. अधोलिखितेषु कमपि एकं विषयमधिकृत्य परियोजना विवरणं लिखत- ६
(क) कृतप्रत्यानां विषये लघुप्रबंधं लिखित्वा कानिचित् पञ्चसूत्राणि व्याख्यायताम्।
(दृष्टव्यम्-२६, कृत्यप्रकरणम्)
(ख) रामशब्दस्य प्रथमायां द्वितीयायां रूपाणि कथं सिद्धयन्ति इति सविस्तरम् वर्णयत।
(दृष्टव्यम्-१०, अजन्तपुल्लिंगे अदंतशब्दरूपाणि)

भारतीयदर्शनम्

(२४७)

शिक्षक-अङ्कितमूल्याङ्कन-पत्रम्

पूर्णांका : २०

निर्देशाः

- (i) सर्वेप्रश्ना अनिवार्याः। प्रश्नस्य दक्षिणे पार्श्वे संख्या अङ्कान् निर्दिशति।
- (ii) उत्तरपुस्तिकायाः प्रथमपृष्ठे स्वनाम, अनुक्रमाङ्कसंख्या, शिक्षणकेन्द्रस्य नाम इति सर्वं लेखनीयम्।
१. कस्यचिदेकस्य प्रश्नस्य उत्तरं ४०-६० शब्दात्मकं लिखत- २
(क) गौणमुख्यभेदेन पुरुषार्थान् लिखत। (दृष्टव्यम् - १, दर्शनस्य सामान्यपरिचयः)
(ख) 'दर्शनम्' इति पदं स्वशब्दैः स्पष्टीकुरुत। (दृष्टव्यम् - १, दर्शनस्य सामान्यपरिचयः)
२. कस्यचिदेकस्य प्रश्नस्य उत्तरं ४०-६० शब्दात्मकं लिखत- २
(क) चार्वाकमते देहात्मवादः स्पष्टीकुरुत। (दृष्टव्यम् - ७, चार्वाकदर्शनम्)
(ख) किं हि मुमुक्षुत्वम्? स्पष्टीकुरुत। (दृष्टव्यम् - १७, अनुबंधचतुष्टयम्)
३. कस्यचिदेकस्य प्रश्नस्य उत्तरं ४०-६० शब्दात्मकं लिखत- २
(क) न्यायमते सन्निकर्षान् विशदयत (दृष्टव्यम् - १०, न्यायदर्शनम्)
(ख) दर्शनस्य आवश्यकताम् उपपादयत (दृष्टव्यम् - १, दर्शनस्य सामान्यपरिचयः)
४. कस्यचिदेकस्य प्रश्नस्य उत्तरं १००-१५० शब्दात्मकं लिखत- ४
(क) चार्वाकमते प्रमा प्रमाणानि च व्याख्यायाताम्। (दृष्टव्यम् - ७, चार्वाकदर्शनम्)
(ख) न्यायशास्त्रानुसारं मोक्षस्वरूपं वर्णयत। (दृष्टव्यम् - १०, न्यायदर्शनम्)
५. कस्यचिदेकस्य प्रश्नस्य उत्तरं १००-१५० शब्दात्मकं लिखत- ४
(क) वेदान्त दर्शनानुसारं साधनचतुष्टयं वर्णयत। (दृष्टव्यम् - १७, अनुबंधचतुष्टयम्)
(ख) नित्यानित्यवस्तुविवेकः स्पष्टीकुरुत। (दृष्टव्यम् - १७, अनुबंधचतुष्टयम्)
६. अधोलिखितेषु कमपि एकं विषयमधिकृत्य परियोजना-विवरणं लिखत- ६
(क) कालक्रमेण न्यायशास्त्रस्य आचार्याणां नामानि तथा तैः प्रातिपादितानि संदर्भ ग्रंथानां नामानि लिखत। (दृष्टव्यम् - १०, न्यायदर्शनम्)
(ख) निर्गुणब्रह्मणः स्वरूपलक्षणं विस्तरेण वर्णयत। (दृष्टव्यम् - १७, निर्गुण ब्रह्मः)

संस्कृतसाहित्यम्

(२४८)

शिक्षक-अङ्कितमूल्याङ्कन-पत्रम्

पूर्णाङ्कः : २०

निर्देशाः : (i) सर्वे प्रश्ना अनिवार्याः। प्रश्नानुसारेण अङ्काः समक्षे निर्देशिताः।

(ii) उत्तरपुस्तिकायाः प्रथमपृष्ठे स्वनाम्, अनुक्रमाङ्कसंख्या, शिक्षणकेन्द्रस्य नाम इति सर्वं लेखनीयम्।

१. कस्यचिदेकस्य प्रश्नस्य उत्तरं ४०-६० शब्दात्मकं लिखत- २
(क) 'सुभाषितानि' इति पाठे प्रदत्तानि पञ्चजीवनमूल्यानि आधृत्य पञ्चवाक्यानि लिखत। यथा शीलोहि सर्वस्य नरस्य भूषणम्। (दृष्टव्यम्-१, सुभाषितानि)
(ख) 'वेतालपञ्चविंशतिः' इतिग्रन्थस्य परिचयः पञ्चवाक्येषु लिखतः। (दृष्टव्यम्-४, वेतालपञ्चविंशतिः)
२. कस्यचिदेकस्य प्रश्नस्य उत्तरं ४०-६० शब्दात्मकं लिखत- २
(क) 'सुभाषितानि' इति पाठमाधृत्य 'सुभाषितस्य' लक्षणं लिखत। (दृष्टव्यम्-१, सुभाषितानि)
(ख) भारविविचरितस्य 'किरातार्जुनीयम्' इतिग्रन्थस्य संक्षिप्तपरिचयः प्रदेशः।
(दृष्टव्यम्-१९, वनेचरस्य चरानुरूपं वचनम्)
३. कस्यचिदेकस्य प्रश्नस्य उत्तरं ४०-६० शब्दात्मकं लिखत- २
(क) अधोलिखितानां नाटके प्रयुक्तानां पारिभाषिकशब्दानां परिचयः विधेयः।
(i) नादी (ii) आमुखम् (iii) सूत्रधारः (iv) नेपथ्यम्
(ख) 'वनेचरस्य चरानुरूपं वचनम्' इति पाठस्य सारांशं स्वशब्देषु लिखत।
(दृष्टव्यम्-१९, वनेचरस्य चरानुरूपं वचनम्)
४. कस्यचिदेकस्य प्रश्नस्य उत्तरं १००-१५० शब्दात्मकं लिखत- ४
(क) काव्यस्य वैशिष्ट्यं प्रयोजनञ्च लिखत। (दृष्टव्यम्-८, काव्यशास्त्रप्रवेशः)
(ख) 'महाकविः भासस्य' परिचयः कृतिपूर्वकं वर्णयत। (दृष्टव्यम्-१६, कर्णस्य परितापः)
५. कस्यचिदेकस्य प्रश्नस्य उत्तरं १००-१५० शब्दात्मकं लिखत- ४
(क) 'वेतालपञ्चविंशतिः पाठमाधृत्य' कःत्यागी इति कथायाः सारांशं स्वशब्देषुविलिख्य अस्याः कथायाः तात्पर्यार्थमपि लिखत।
(दृष्टव्यम्-४, वेतालपञ्चविंशतिः)
(ख) 'राम-हनुमत्-संगमः' इति पाठस्य सारांशं स्वशब्देषु लिखत। (दृष्टव्यम्-१२, राम-हनुमत् संगमः)

६. अधोलिखितेषु कमपि एकं विषयमधिकृत्य परियोजना विवरणं लिखत-

६

(क) 'काव्यशास्त्रप्रवेशः' पाठमाधृत्य 'वेदविभागपरिचयः' इति विषयं सप्रकारं विवेचयन् एका तालिका निर्माणं कुरुत।

(ख) 'संस्कृतिः संस्कृताधारिता' इति विषयम् - सोदाहरणं विवेचयत्।

NATIONAL INSTITUTE OF OPEN SCHOOLING

Assignment Submission Receipt

Academic Year: 201 - 202

A.I No.

Enrolment No.

Name of the Candidate _____ Assignment No.

Subject Code _____ Subject Name _____

Date _____

Name and Signature of the Subject Teacher

NATIONAL INSTITUTE OF OPEN SCHOOLING

Assignment Submission Receipt

Academic Year: 201 - 202

A.I No.

Enrolment No.

Name of the Candidate _____ Assignment No.

Subject Code _____ Subject Name _____

Date _____

Name and Signature of the Subject Teacher

NATIONAL INSTITUTE OF OPEN SCHOOLING

Assignment Submission Receipt

Academic Year: 201 - 202

A.I No.

Enrolment No.

Name of the Candidate _____ Assignment No.

Subject Code _____ Subject Name _____

Date _____

Name and Signature of the Subject Teacher

NATIONAL INSTITUTE OF OPEN SCHOOLING

Assignment Submission Receipt

Academic Year: 201 - 202

A.I No.

Enrolment No.

Name of the Candidate _____ Assignment No.

Subject Code _____ Subject Name _____

Date _____

Name and Signature of the Subject Teacher

NATIONAL INSTITUTE OF OPEN SCHOOLING

Assignment Submission Receipt

Academic Year: 201 - 202

A.I No.

Enrolment No.

Name of the Candidate _____ Assignment No.

Subject Code _____ Subject Name _____

Date _____

Name and Signature of the Subject Teacher